

A Comparative Analysis of Preventive Measures Against Violence against Women through Situational and Environmental Approaches in Iranian Law and International Instruments

Hamzeh Rahimi¹, Abbas Barzegarzadeh², Ismail Abdollahi³

¹ PhD student, Department of Criminal Law and Criminology, Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran. hamzeh.rahimi1361@gmail.com

² Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran (**Corresponding Author**). abbasbarzegar60@gmail.com

³ Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran. dr.abdollahi1349@yahoo.com

Abstract

Situational prevention seeks to identify the external factors contributing to criminal behavior, separate from the characteristics of the perpetrator. Similarly, environmental prevention focuses on designing suitable living, working, and social environments to deter criminal acts. Violence against women is an area of significant concern that can benefit from these preventive measures. This study aims to investigate the presence of situational and environmental preventive measures addressing violence against women in international instruments, Iranian law, and legal doctrine. By examining and analyzing these measures, the article proposes practical and implementable recommendations derived from the aforementioned instruments and theories. The research methodology employed is a descriptive-analytical approach, utilizing library research. The findings highlight that Iranian law, reputable international instruments, and legal doctrine exhibit a strong commitment to protecting women's rights, preventing various forms of violence against women, and mandating actions to address such violence. As a result, specialized forums have taken steps to address this global issue through the formulation of regulations and the proposal of practical and implementable measures.

Keywords: Violence, Women, Situational Prevention, Environmental Prevention.

Note: This article is an adaptation of the doctoral thesis by the first author, titled "**Comparative Study on Prevention of Violence against Women through Situational and Environmental Measures in Iranian Law and International Instruments**". The thesis was supervised by Dr. Abbas Barzegarzadeh and advised by Dr. Ismail Abdollahi at Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran.

Received: 2023/06/23 ; **Revised:** 2023/08/03 ; **Accepted:** 2023/09/18 ; **Published online:** 2023/09/21

How To Cite: Rahimi, Hamzeh; Barzegarzadeh, Abbas; Abdollahi, Ismail (2023). A Comparative Analysis of Preventive Measures Against Violence against Women through Situational and Environmental Approaches in Iranian Law and International Instruments, *Comparative Study on Islamic and Western Law*, 10(2), 43-76. doi.org/10.22091/CSIW.2023.9595.2431

Published by: University of Qom

© The Author(s)

Article type: Research

مطالعه تطبیقی پیرامون پیشگیری از وقوع خشونت علیه زنان با اتکا به تدابیر پیشگیرانه وضعی و محیطی در حقوق ایران و اسناد بین‌المللی

حمزه رحیمی^۱، عباس برزگرزاده^۲، اسماعیل عبدالمهی^۳

^۱ دانشجوی دکتری، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. hamzeh.rahimi1361@gmail.com
^۲ استادیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران (نویسنده مسئول). abbasbavzagar60@gmail.com
^۳ استادیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. Dr.abdollahi1349@yahoo.com

چکیده

پیشگیری وضعی را می‌توان شناسایی علت وقوع جرم در خارج از شخصیت مجرم دانست. به بیان دیگر در پیشگیری وضعی، غرض، بیان این مطلب است که در خارج از کالبد بزه‌کاران، در محیط‌های مجرمانه، چه موقعیت‌ها و وضعیت‌هایی در ذهن آن‌ها، و سوسه ارتکاب جرم را ایجاد می‌نماید تا با شناسایی آن‌ها، به پیشگیری از وقوع جرم پرداخته شود. نظریه پیشگیری محیطی نیز بر این امر استوار است که می‌توان با طراحی مناسب محل سکونت، کار و زندگی افراد، از جرائم ارتكابی در محیط پیرامونی پیشگیری نمود. خشونت علیه زنان نیز به‌عنوان یکی از عرصه‌های مورد توجه، می‌تواند از این تدابیر بهره‌مند گردد. در این تحقیق نگارندگان تلاش دارند تا بررسی نمایند اولاً آیا تدابیر پیشگیرانه وضعی و محیطی در خصوص موضوع خشونت علیه زنان در اسناد بین‌المللی و در حقوق ایران و یا در نزد دکتربین حقوقی وجود دارد یا خیر؟ ثانیاً با استخراج و بررسی آن‌ها، موارد کاربردی و قابل اجرای پیشنهاد شده در آن اسناد یا نظریات، در این مقاله پیشنهاد و مورد بررسی اجمالی قرار گیرد. مقاله حاضر به شیوه تحقیق کتابخانه‌ای و به شکل توصیفی تحلیلی گردآوری و مورد بررسی و پیشنهاد قرار گرفته است. نتیجه حاصل از تحقیق گویای این مطلب است که در حقوق ایران و اسناد معتبر بین‌المللی و در نزد دکتربین حقوقی، اهتمام ویژه‌ای به رعایت حقوق زنان، منع انواع خشونت علیه آنان و الزام به دفع آن وجود دارد؛ لذا به کرات در مجامع ویژه، با تدوین مقررات یا پیشنهاد اقدامات اجرایی و کاربردی در جهت رفع این معضل جهانی گام‌هایی برداشته شده است.

کلیدواژه‌ها: خشونت، زن، پیشگیری وضعی، پیشگیری محیطی.

مقاله حاضر مستخرج از: رساله دکتری نویسنده اول با عنوان: «مطالعه تطبیقی پیرامون پیشگیری از وقوع خشونت علیه زنان با اتکا به تدابیر

پیشگیرانه وضعی و محیطی در حقوق ایران و اسناد بین‌المللی»، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۰۲؛ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۲/۰۵/۱۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۷؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۲/۰۶/۳۰

استاد: رحیمی، حمزه؛ برزگرزاده، عباس؛ عبدالمهی، اسماعیل (۱۴۰۲). مطالعه تطبیقی پیرامون پیشگیری از وقوع خشونت علیه زنان با اتکا به تدابیر پیشگیرانه وضعی و محیطی در حقوق ایران و اسناد بین‌المللی، *پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب*، ۱۰(۲)، ۴۳-۷۶.

doi.org/10.22091/CSIW.2023.9595.2431

نوع مقاله: پژوهشی

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه قم

مقدمه

خشونت علیه زنان امروزه یکی از مباحث مهمی می‌باشد که موجب برانگیخته شدن مدافعان حقوق بشر نسبت به نقض حقوقی از حقوق زنان شده است. چرا که حقوق زن از انشعابات مباحث حقوق بشری است که تمامی فرهنگ‌ها در جوامع گوناگون همواره با این موضوع مواجه بوده و هستند. سازمان ملل متحد این مسئله را مهم و در کنار سایر قوانین بین‌المللی کنوانسیون‌هایی هم در این رابطه به تصویب رسانده است.

خشونت علیه زنان یکی از جدی‌ترین اشکال نقض حقوق بشر است که موجب نقض پایدار حقوق شخصی و پایمال شدن ارزش انسانی زنان می‌شود. خشونت علیه زنان به نظام سیاسی، اقتصادی یا اجتماعی خاصی مرتبط نیست، بلکه تمام مرزهای نژادی، فرهنگی و مالی را در می‌نوردد و در همه جوامع بشری اعم از توسعه یافته یا در حال توسعه مشاهده می‌شود. اهمیت این مسئله باعث صدور اعلامیه حذف خشونت نسبت به زنان در سال ۱۹۹۳، نامگذاری روز ۲۵ نوامبر به عنوان روز جهانی رفع خشونت علیه زنان و نیز طرح این موضوع در دیوان بین‌المللی کیفری به عنوان جنایتی بین‌المللی گردید.

پیشگیری از لحاظ لغوی به معنی «جلوگیری» و «دفع» آمده است و پیشگیری کردن یعنی «مانع شدن» (معین، ۱۳۸۱: ۹۳۳) که با مفهوم اصطلاحی آن در علوم جنایی هماهنگی دارد. پیشگیری امروزه در معنای «پیش‌بینی کردن» یا «آگاه کردن و هشدار دادن» به کار می‌رود (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۵: ۱۳۷۸).

پیشگیری از بزهکاری در میان جرم‌شناسان به دو صورت موسع و مضیق (عام و خاص) تعریف شده است، پیشگیری در مفهوم موسع شامل آن دسته از تدابیر و اقدام‌هایی است که از ارتکاب جرم جلوگیری می‌کند؛ در این تعریف، هر اقدام کیفری (واکنشی) یا غیر کیفری (کنشی)، در گستره عملیات و فرآیند پیشگیری از جرم جای می‌گیرد؛ اما مفهوم مضیق، در برگیرنده مجموعه تدابیر و اقدامات غیر کیفری (کنشی) باهدف مقابله با بزهکاری از رهگذر کاهش یا از بین بردن علل جرم‌زا و نیز تأثیرگذاری بر موقعیت‌های پیش جنایی است؛ به گونه‌ای که بتوان با استفاده از سازوکارهای کنشی، بر شخصیت افراد و موقعیت‌های پیش از ارتکاب جرم تأثیر گذاشت. (نیازپور، ۱۳۸۷: ۱۷۰). این تدابیر پیشگیرانه کنشی (مفهوم مضیق پیشگیری) به‌طور جدی نخستین بار از سوی انریکو فری، یکی از مؤسسين مکتب تحقیقی یا اثباتی مطرح گردید و از اقدامات پیشگیرانه واکنشی (کیفری) صرف، جدا گردید.

سیاست‌گذار جنایی برای پیشگیری از جرم ابتدا باید علل و فاکتورهایی که مجرم را به سوی ارتکاب بزه سوق می‌دهد شناسایی نماید تا در ادامه بتواند راه کارهایی برای پیشگیری، مهار، یا توقف آن در آینده پیشنهاد نماید. لذا باید هم‌زمان به چهار موضوع مهم شامل: بزه کار، بزه، محیط فیزیکی - اجتماعی پیرامون او و بزه‌دیده عنایت و توجه داشته باشد.

بطور کلی، در پیشگیری از جرم استراتژی‌های مختلفی مطرح شده که عمده‌ترین آنها عبارتند از: راهبردهای مجرم‌محور، استراتژی‌های قربانی‌محور، استراتژی‌های محیط‌محور شامل پیشگیری موقعیتی از جرم، راهبردهای جامعه‌نگر شامل مواظبت محلی، همکاری‌های موسسه و امنیت جامعه (Mc Laughlin, 1996).

تورنی و فرینگتون (Tonry & Farrington, 1995) چهار راهبرد اصلی را برای پیشگیری از جرم مطرح می‌سازند:

الف) پیشگیری از طریق اجرای قانون: بدین ترتیب وجود قوانین جزایی باعث می‌شود که کنش‌های مجرمانه به وقوع نپیوندد. در این زمینه از ۱. بازدارندگی ۲. سلب صلاحیت و ۳. توانبخشی استفاده می‌شود.

ب) پیشگیری توسعه‌ای (رشدمدار): به طوری که مداخلات، به منظور پیشگیری از گسترش ظرفیت بالقوه مجرمانه افراد، طراحی می‌شوند؛ از جمله کاهش ضریب احتمال وقوع جرم و افزایش عوامل حمایتی

ج) پیشگیری جامعه‌ای: مداخلاتی که به منظور تغییر شرایط اجتماعی که بر وقوع جرم در اجتماعات محلی و مسکونی تأثیر می‌گذارند طراحی می‌شوند.

د) پیشگیری موقعیتی (موقعیت‌مدار): یا مداخلاتی که به منظور پیشگیری از وقوع جرائم، بویژه با کاهش فرصت‌ها و افزایش ضریب مخاطره، طراحی می‌شوند.

باتوم و همکاران^۱ فعالیت‌های پیشگیری از جرم را چهار نوع می‌دانند که شامل:

اول: راهبردهای دفاعی: مانند مراقبت شخصی از اموال، دوم: راهبردهای محافظتی: مانند استفاده از تلویزیون مدار بسته، سوم: ایجاد اشکال جدید نظم اجتماعی، چهارم: پیشگیری از لحاظ کیفی: مانند برنامه‌های ویژه جوانان در معرض خطر (کلدی، ۱۳۶۱: ۶۹-۶۸).

بنابراین در کنار پاسخ‌هایی که اوصاف حقوق کیفری را دارند، پاسخ‌هایی با وصف پیش‌گیرانه از نوع خاص وجود دارد. این پاسخ‌ها در سه دسته شامل پاسخ‌های اجتماعی پیشگیرانه از جرم، پاسخ‌های پیشگیرانه وضعی و پاسخ‌های محیطی، مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

پیشگیری اجتماعی گونه‌ای از تدابیر پیشگیرانه است که با مداخله فعالانه دولت (نظام سیاسی، اقتصادی و فرهنگی) در محیط زندگی اجتماعی و عمومی افراد و از طریق اهتمام به علل زیربنایی جرم و آسیب‌های اجتماعی، بستر زیستن توأم با کرامت شهروندان را از رهگذر پاسداشت حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آنان فراهم می‌آورد (Lab, 2014: 353, Grant, 2015: 4). در نگاه جرم‌شناسان طرفدار

پیشگیری اجتماعی، بزهکار شخصی است که قربانی کمبودهای ناشی از ویژگی‌های شخصی و شرایط اجتماعی - ساختاری است (Craford, 2009: 167).

باعنایت به اینکه در پیشگیری اجتماعی یا اولیه از جرم، روی سخن با دولت و ساختارهای دولتی تأمین‌کننده امنیت و رفاه اجتماعی است، لذا در این باره نیز انتظاراتی که از یک دولت مردم‌محور می‌رود، شامل ایجاد زیرساخت‌هایی برای تأمین رفاهیات اجتماعی و روشهایی برای رفع و مهار انواع خشونت در حوزه عمومی و خصوصی است.

ژرژ پیکا، پیشگیری وضعی را اینگونه تعریف می‌کند: «پیشگیری وضعی، عبارت است از اقدام به محدود کردن فرصت‌های ارتکاب جرم یا مشکل کردن تحقق این فرصت برای مجرمین بالقوه. به عبارت دیگر، پیشگیری وضعی از طریق کاهش و تقلیل فرصت‌های مجرمانه و یا فرصت‌های ارتکاب جرم عملی می‌گردد.» (ژرژ پیکا، ۱۳۷۶: ۱۲۲).

بنابراین هدف پیشگیری وضعی، حذف موقعیت‌های ارتکاب جرم به منظور کاهش فرصت‌های ارتکاب جرم برای مجرمین است تا با مشکل‌تر کردن دستیابی به هدف (آماج‌ها)، بزهکار را علی‌رغم داشتن قصد و انگیزه مجرمانه، از ارتکاب بزه منصرف نماید.

از آنجا که تدابیر پیشگیری وضعی از جرم با این فرض طراحی می‌شوند که مجرمین مصمم و انگیزه‌مند به ارتکاب جرم هستند، لذا بایستی تدابیر پیشگیری وضعی در وهله اول بتواند بزه‌کار بالقوه را از ارتکاب جرم منصرف و در غیر این صورت او را از دسترسی به آماج بالقوه جرم (بزه‌دیدگان بالقوه) و توفیق اتمام بزه، ناتوان سازد.

تکنیک‌های پیشگیری وضعی در سال ۱۹۹۳ توسط کلارک ارائه شده که شامل ۱۲ تکنیک برای پیشگیری از انواع جرایم خیابانی و غارتگری بود. این تکنیک‌ها در سه دسته ارائه شد و هر یک از این سه گروه نیز خود به چهار تکنیک تقسیم می‌شد. دسته اول «افزایش تلاش برای ارتکاب جرم» بود که شامل ۴ تکنیک بود: سخت کردن آماج جرم، کنترل دسترسی به آماج جرم، منحرف کردن بزهکاران از آماج‌های جرم و کنترل وسایل تسهیل‌کننده جرم. دسته دوم مربوط به تدابیر «افزایش خطرات جرم» بود که خود چهار تکنیک را در بر می‌گرفت: کنترل ورودی‌ها و خروجی‌ها، نظارت رسمی، نظارت به وسیله کارکنان و نظارت طبیعی. دسته سوم از تدابیر پیشگیری وضعی، «کاهش منافع قابل پیش‌بینی حاصل از جرم»، از طریق از دسترس خارج کردن آماج جرم، مشخص کردن اموال، کاهش وسوسه و نهایتاً از بین بردن منافع جرم بود. در سال ۱۹۹۷ کلارک و هومن ۱۲ تکنیک اولیه را اصلاح کردند و با اضافه کردن دسته دیگری تحت عنوان «از بین بردن بهانه‌ها»، آنها را به ۱۶ تکنیک افزایش دادند. همچنین آنها در سال ۲۰۰۱ تکنیک‌ها را با اضافه کردن دسته پنجمی تحت عنوان «کاهش تحریک‌ها»، به ۲۵ تکنیک افزایش داده و برخی اصلاحات دیگر نیز در دسته‌بندی تکنیک‌ها انجام دادند (محمد نسل، ۱۴۰۰: ۱۲۳). مطالعه

تطبیقی موضوع مقاله حاضر مبتنی بر آخرین دسته‌بندی تکنیک‌های پیشگیری وضعی که توسط کورنیش و کلارک ارائه گردیده است می‌باشد. این تکنیکها امروزه مورد توجه جامعه‌شناسان جنایی و جرم‌شناسان در پیش‌بینی و کنترل جرائم در یک محل، منطقه، شهر یا گستره وسیعی از یک یا چند کشور می‌باشد. در خصوص پیشگیری محیطی^۱ باید گفت طراحی مناسب و استفاده‌ی درست از محیط، می‌تواند علاوه بر پیشگیری از وقوع جرم، کیفیت زندگی را بهبود بخشیده و ترس از جرم را کاهش دهد. (Crowe, 2000: 46)

اصطلاح پیشگیری محیطی اولین بار در سال ۱۹۷۱ در کتابی از سی ری جفری ابداع شد. همچنین معماری به نام اسکار نیومن در سال ۱۹۷۲ دومین کسی بود که نظریات جدیدی را در زمینه پیشگیری محیطی از جرم مطرح کرده است. این دو، کار خود را بر مبنای کار اسچملو آنجل، الیزابت وود و جین جاکوبز قرار داده بودند. کتاب جفری تحت عنوان «پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی» در سال ۱۹۷۱ منتشر شد. کتاب نیومن که همزمان با کتاب جفری به چاپ رسید «فضای قابل دفاع، مردم و طراحی در شهر پرخشونت» نام داشت. جفری جنبه‌ها و ابعاد مختلف این دیدگاه اسکار نیومن را بررسی کرد و آنها را گسترش داد و نهایتاً در سال ۱۹۹۰ کتاب خود را دوباره منتشر نمود. الگوی جفری از الگوی نیومن بسیار جامع‌تر و کامل‌تر بود (<http://mantaghe4.blogfa.com/post/41>).

در پیشگیری از ارتکاب جرم بر محیط، گاهی خود محیط و یا اجزا و عناصر آن آماج جرم واقع می‌شوند؛ مانند تخریب و دیوار نویسی و یا قطع درختان که مستقیماً بر محیط واقع می‌شوند. تکنیک‌های پیشگیری محیطی سعی دارند که با استفاده از روش سخت کردن آماج یا روش کنترل دسترسی یا مراقبت و نگهداری، عناصر محیطی را از جمله اهداف بالقوه جرم خارج کنند. حفظ خود محیط از خطر جرم اولویت این دسته از تدابیر است؛ اما برخی دیگر از راهکارهای پیشگیری محیطی، تلاش دارند تا محیط را به گونه‌ای تنظیم کنند که از ارتکاب جرایم علیه اشخاص و اموال در فضا و اماکن مستعد جرم جلوگیری کنند. این دسته از تدابیر تلاش دارند که محیط، نه تنها به عنوان بستر ساز مناسب جرم عمل نکند، بلکه تا حد امکان، به عنوان عامل حمایتی قوی در برابر جرم عمل کند. قابلیت دیده شدن و نظارت طبیعی از این دسته از تکنیک‌ها هستند (محمد نسل، ۱۴۰۰: ۲۴۴)؛ بنابراین در پیشگیری محیطی از جرم هدف سیاستگذار جنایی، ایجاد یا اصلاح نمادهای موجود در محیط به منظور نامساعد نمودن فضا برای ارتکاب بزه در محیط علیه اشخاص یا بر محیط علیه اموال می‌باشد.

تکنیک‌های مطرح شده در نظریات سی ری جفری در پیشگیری محیطی شامل: تعیین قلمرو (قلمروگرایی)^۲، نظارت، کنترل دسترسی، مراقبت و نگهداری، سخت کردن آماج جرم و نهایتاً فعالیت

1. Crime Prevention Through Environment Design
2. Territoriality

پشتیبانی می‌باشند.

سوال اصلی در این مقاله بررسی این مطلب است که آیا تدابیر پیشگیرانه وضعی و محیطی در خصوص موضوع خشونت علیه زنان در اسناد بین‌المللی و در حقوق ایران ویا در نزد دکتربین حقوقی وجود دارد یا خیر؟ همچنین مقاله حاضر بر این فرض استوار است که حقوق ایران برای همه زمینه‌ها و علل منجر به خشونت علیه زنان متأثر از آیات قرآن کریم و روایات اولیاء دین (علیهم السلام) دارای برنامه و پیشنهاد اجرایی است و با تعمق در متن اسناد مدون قانونی و احصاء آنها، این مهم قابل اثبات خواهد بود. در کنار این مطلب مقررات الزام آور بین‌المللی که در خصوص رعایت حقوق زنان و منع خشونت نسبت به این قشر مؤثر جامعه تدوین شده‌اند، می‌توانند راه کارهای مفیدی پیش روی جوامع در دفع انواع خشونت‌ها علیه زنان قرار دهند. بنابراین در مقاله پیش رو، با تمرکز بر تقسیم‌بندی و تدابیر پیشنهادی آن دو نظریه پرداز، راهکارهای پیشگیرانه از خشونت علیه زنان، درمان و حمایت از زنان تحت خشونت و مستعد برای آن که در قوانین داخلی و اسناد بین‌المللی نیز به طور پراکنده بیان شده، استخراج و در دسته بندی‌های یاد شده قرار داده در قالب تدابیر پیشنهادی ارائه می‌گردد و به فراخور موضوع به برخی مقررات و اسناد داخلی و بین‌المللی نیز اشاره خواهد شد.

۱. تدابیر حمایتی و پیشگیرانه مبتنی بر پیشگیری اجتماعی - وضعی - محیطی

۱-۱. تکنیک‌های پیشگیری وضعی و محیطی

در زیر نگارندگان با استفاده از برخی از مقررات مندرج در اسناد و مقررات داخلی و بین‌المللی و تطبیق آنها با برخی از عناوین تکنیک‌های بیان شده در مبحث تدابیر پیشگیرانه وضعی و محیطی که در این مقاله ارائه می‌گردد، موارد زیر را در پیشگیری از خشونت علیه زنان و حمایت از زنان خشونت‌دیده پیشنهاد می‌نمایند. گفتنی است شمار اقدامات پیشگیرانه و حمایتی که همبند در کشورهای مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد بسیار زیاد و متنوع است و احصاء آنها نیز غیر ممکن و تکلیف مالا بطاق. بنابراین نگارندگان تنها به ذکر برخی عناوین اشاره خواهند نمود که بعضاً به رشته تقنین نیز درآمده‌اند. همچنین تدابیر مطرح شده از جمله تدابیر غیر کیفری هستند که هم به قبل از وقوع بزه یعنی پیشگیری از بزه‌دیدگی اولیه و هم به بعد از وقوع بزه و پیشگیری ثانویه و حمایتی اشاره دارد.

تکنیک‌های پیشگیری وضعی کورنیش و کلارک: آخرین دسته‌بندی تکنیک‌های پیشگیری وضعی که توسط کورنیش و کلارک ارائه گردیده است مشتمل بر پنج تدبیر اصلی می‌باشد که در زیر تدابیر پیشنهادی نویسندگان مقاله، با انطباق بر برخی از اجزاء تکنیک‌های یاد شده ارائه می‌گردد:

۱-۲. تکنیک‌های مبتنی بر افزایش تلاش و زحمت ارتکاب جرم

این تکنیک مشتمل بر پنج شاخه است که شامل: ۱. سخت کردن آماج جرم ۲. کنترل دسترسی به

آماج جرم ۳. غربال خروجی ها ۴. منحرف کردن بزهداران از آماج جرم ۵. کنترل وسایل تسهیل کننده جرم.

در این خصوص می‌توان به مواردی از جمله: ایجاد مجموعه‌ها و اماکن تفریحی سالم جهت بهره‌مندی از امکانات سرگرمی، رفاهی و ورزشی برای افزایش روحیه، تقویت جسم و اعصاب، رفع خستگی‌های ناشی از کار روزانه برای زن و مرد به صورت مجزا و اختصاصی، خودداری زنان و دختران از انجام تردهای شبانه و در اوقات نامتعارف از منزل، مبارزه با ولگردی و جمع‌آوری و لگردان می‌تواند از ایجاد مزاحمت خیابانی این اشخاص برای زنان و دختران پیشگیری نماید، جمع‌آوری متکدیان و بی‌خانمانان و اسکان آنها می‌تواند به عنوان یک عامل حفاظتی، از حمله و ایجاد مزاحمت برای زنان و دختران پیشگیری می‌نماید، فراهم نمودن سرپناه و مراکز بحران برای زنان در معرض بزهدیدگی، بزهدیده و کودکان آنان، ایجاد واحدی به نام اورژانس اجتماعی برای کمک به زنان و دختران آسیب‌دیده اجتماعی یا در معرض بحران و آسیب‌های اجتماعی شدید، همسران آزاردیده، دختران فراری از منزل و زوجین دارای اختلاف خانوادگی شدید، راه‌اندازی اماکنی به عنوان خانه امن، برای حمایت و از دسترس خارج نمودن موقت زنان و دختران قربانی خشونت، اختصاص خط آن لاین و هات لاین برای کمک به بزهدیدگان یا زنان و دختران در معرض بزهدیدگی اشاره نمود.

درخصوص این تکنیک از اسناد بین‌المللی که اشاراتی به موضوع بحث دارند به شرح ذیل میتوان نام برد: کنوانسیون اروپایی منع خشونت علیه زنان و خشونت خانگی ۲۰۱۱ شورای اروپا، به موجب مواد (۱۸) تا (۲۴) خود، در خصوص حمایت از قربانیان خشونت علیه زنان و پیشگیری ثانویه و ثالثیه از خشونت، اعضای شورای اروپا را به بکارگیری تمهیداتی به شرح ذیل جهت پیشگیری وضعی و محیطی از وقوع خشونت علیه زنان ملزم نموده است:

دولتها مکلفند خدماتی از قبیل تاسیس پناهگاه مناسب که به راحتی در دسترس و به تعداد کافی برای تامین محل اسکان امن و سریع قربانیان خشونت شامل زنان و فرزندانشان باشد، راه‌اندازی خطوط تلفن شبانه روزی ۲۴/۷ به صورت رایگان برای ارائه مشاوره به تماس گیرندگان درباره تمام اشکال خشونت علیه زنان، برقراری تدابیر یا هر اقدام لازم قانونی برای اطمینان از این موضوع که اعمال هرگونه ملاقات یا اعطای حضانت، حقوق و امنیت قربانی یا فرزندان او را به خطر نمی‌اندازد. همچنین دولت‌ها به منظور جلوگیری از رفتارهای خشونت‌آمیز در روابط بین فردی در خانواده، از طریق تغییر الگوهای خشونت‌آمیز، اقدام به تنظیم قانون برای ایجاد یا حمایت از برنامه‌های آموزشی برای مرتکبان خشونت (بزهداران) می‌نمایند. در واقع این راهکار از طریق تمرکز بر عوامل فردی (روانی- فرهنگی) ایجادکننده خشونت، درصدد پیشگیری از بزهدیدگی زنان می‌باشد. مرکز پیشگیری از وقوع جرم سازمان ملل نیز راهبردهایی برای همکاری و معاضدت فنی در زمینه پیشگیری از وقوع جرم شهری را پیشنهاد نموده است. این مرکز

در خصوص پیشگیری اولیه پیشنهاد می‌دهد دولت‌ها ارتقاء روش‌های پیشگیری از موقعیت‌های جرم خیز مانند سخت نمودن هدفمند و کاهش موقعیت‌ها را در دستور کار قرار دهند.

(https://www.unodc.org/documents/islamicrepublicofiran/publications/IRIRAN/6-Compendium_of_United_Nations_standards_and_norms_in_crime_prevention_and_criminal_justice.pdf.)

۳-۱. تکنیک مبتنی بر افزایش خطرات ارتکاب جرم

تکنیک‌های مبتنی بر این تدبیر به شرح ذیل است:

۳-۱-۱. توسعه محافظت

در این خصوص می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

ایجاد خط ویژه زنان که همه زنان با تلفن ۲۴ ساعته رایگان، بتوانند به خدمات دسترسی داشته باشند و وقوع جرم و خشونت علیه خود یا دیگری را به اورژانس اجتماعی گزارش نمایند، ایجاد و توسعه پناهگاه‌ها و مراکز حمایت از بزه‌دیدگان، تشکیل صندوق‌هایی با هدف حمایت مالی از زنان بزه‌دیده و فرزندان ایشان، ارائه خدمات حمایتی به بزه‌دیدگان خشونت در دو سطح فوری و غیر فوری:

۳-۱-۲. در وضعیت فوری و اضطراری

در این وضعیت خدمات و مداخله بحران ۲۴ ساعته، شامل: انتقال فوری زن یا دختری که مستعد بالقوه خشونت است یا مورد خشونت واقع گردیده، به مراکز درمانی و پناهگاه‌ها، رسیدگی فوری پزشکی، مشاوره حقوقی یا ارجاع فرد جهت مشاوره به مراکز معتبر به همراه تضمین امنیت فرد انجام می‌پذیرد. در این راستا مقامات قضائی اعم از تعقیب و تحقیق و دادگاه، نقش بسزایی در پیشگیری از بزه‌دیدگی ثانویه و حمایت از بزه‌دیده خشونت دارند و می‌توانند با صدور قرارهای نظارتی قضائی، اعم از تأمین و ترمیمی، وضعیت بزه‌دیده را تحت کنترل خود درآورند. نمونه‌ای از قرارهای مزبور به شرح ذیل است:

۳-۱-۲-۱. انواع قرارهای تأمین فوری برای محافظت از بزه‌دیده و همراهان وی

قرارهای منع‌کننده، قرارهای تأمین - ترمیمی - درمانی

۳-۱-۲-۱-۱. قرارهای منع‌کننده

قرارهای پیشگیرانه یا منع‌کننده، می‌تواند شامل: قرار توقف خشونت و قرار منع مزاحمت یا ممنوعیت ارتباط با بزه‌دیده باشد. قرار منع ارتباط، از تکرار خشونت علیه مجنی علیه پیشگیری می‌کند. این قرار ممکن است در پی شکایت بزه‌دیده یا هر فرد دیگری مانند اعضای خانواده وی و یا حتی ارائه‌کننده خدمات از جمله خانه‌های امن یا مدد کار اجتماعی که شکایت از سوی آنها مطرح می‌شود یا پلیس و دادستان، توسط مقام قضائی صادر گردد. به موجب این قرار، مرتکب خشونت خانگی، ملزم به ترک

محل سکونت مشترک می‌گردد. قراردادهای الزام به ترک منزل، هیچگونه حق مالکیتی را نسبت به خانه مشترک برای زن به وجود نمی‌آورد؛ بلکه بر اساس شکایت شاکی به طور موقت صادر شده و عامل خشونت اعم از شوهر، پدر و... که مرتکب خشونت خانگی شده باید آن را رعایت کند.

۲-۱-۲-۳-۱. قراردادهای تأمینی، ترمیمی و درمانی

این قرارها برای کلیه اشکال خشونت از جمله خشونت در محل کار، مراکز آموزشی، خانواده و جامعه، خشونت ساختاری و در مورد خشونت‌های جسمی علیه زنان، قابل اجراست. این قرار با هدف جبران خسارت وارده استفاده می‌شود و به منظور دستیابی به اهداف سزادهی و بازدارندگی و برقراری عدالت بکار گرفته می‌شود. قراردادهای مزبور می‌تواند شامل این موارد باشد که:

عامل خشونت برای مدت مشخص از شاکی یا مجنی علیه و کودکانش و سایر افرادی که مقام قضائی تشخیص می‌دهد و اماکنی که آنها اغلب به آنجا رفت و آمد می‌کنند دوری نماید. عامل خشونت باید در این مدت به بزه‌دیده یا شاکی، هزینه‌های احتمالی از جمله هزینه‌های درمانی و پزشکی، مشاوره و پناهگاه، خسارت مالی و بالاخص در مورد خشونت خانگی، هزینه‌هایی برای اجاره یا رهن محل سکونت، بیمه و نفقه برای مراقبت از کودک را پرداخت نماید. منع متهم از ملاقات یا برقراری ارتباط با بزه‌دیده از طریق شخصی دیگر. همچنین بر تردد عامل خشونت به صورت الکترونیکی نظارت شود تا مرتکب نقض قرار نشود. برخورداری زنان قربانی خشونت از حق حضانت و مراقبت از فرزندان و یا تحدید شرایط حضانت کودکان برای عاملان خشونت و سپردن حضانت آن کودکان به مادران یا اشخاص حقیقی یا حقوقی مورد وثوق دادگاه، اعطای قیمومت فرزندان به مادرانی که شایسته هستند در زمان جدایی والدین از یکدیگر یا وجود پدر مرتکب خشونت.

در موارد احراز وقوع قاچاق زنان، برقراری تسهیلات از سوی کشورها برای بازگرداندن بزه‌دیدگان زن به زادگاه خویش، در صورت تمایل به بازگشت و یا فراهم نمودن مقدمات اقامت، در صورت تمایل به ماندن در کشور مقصد می‌تواند تا حدود زیادی از بزه‌دیدگی ثانویه زنان پیشگیری نماید.

۳-۳-۱. وضعیت غیر اضطراری

در موارد غیر اضطراری، برقراری خدمات، با هدف درمان آثار بزه‌دیدگی، در ظرف زمانی موسع صورت می‌پذیرد که می‌تواند شامل: طیف گسترده‌ای از انواع مشاوره‌ها، آموزش حرفه جهت خود اشتغالی یا ارجاع فرد به مؤسسات کاریابی جهت یافتن شغل مناسب و به منظور کسب درآمد و استقلال مالی است. همچنین افزایش اختیارات مقامات قضائی و اجرایی جهت فراهم نمودن خدمات حمایتی ویژه، تسهیل دسترسی به خدمات حمایتی برای زنان و دختران بزه‌دیده یا در معرض آن، دستگیری و بازداشت اجباری مرتکب خشونت برای مدت معین، سیاست‌های اعطاء وجهه عمومی به بزه خشونت علیه زنان و تعقیب و

رسیدگی به آن، بدون امکان ترک یا موقوفی تعقیب از سوی شاکی یا اولیاء کودک حداقل در برخی موارد خاص، توسعه محافظت از بزه‌دیده از طریق اتخاذ تدابیری به منظور پیشگیری از خشونت علیه زنان از طریق راه کارهای حقوقی و اداری در کنار راه کارهای کیفی که در زیر می‌توان به تعدادی از این راه کارها اشاره نمود:

۱- راه کارهای غیرکیفری: تجویز و التزام مرتکبان خشونت به مشاوره اجباری با هدف اصلاح و درمان بزهکار و برقراری ضمانت اجرای کیفری در قبال نقض قرارهای حمایتی، برقراری برخی محرومیت‌ها از حقوق اجتماعی از قبیل منع داشتن خط تلفن، برای مرتکبان خشونت.

۲- راهکارهای بالینی: اتخاذ برنامه‌های اصلاحی برای مرتکبان خشونت خانگی که از جمله اهداف آن به طور کلی شامل: پذیرش و جایگزینی هنجارهای قابل قبول به جای رفتارهای مجرمانه، مشارکت در برنامه‌ها و فرصت‌هایی که موجب رشد اجتماعی او می‌شود و درک خود را در مورد تاثیر رفتار بزهکارانه شان بر بزه‌دیده و جامعه ارتقا داده و از این رهگذر برای اجتماعی شدن بدون تکرار جرم تلاش نماید، استفاده از مجازات‌های جایگزین حبس با موضوع جبران خسارت و رفع خشونت و جبران مافات، استفاده از ظرفیت سازمان‌ها و موسسات غیر دولتی در برنامه‌های مداخله‌گرایانه محافظتی و آموزشی، مشارکت خانواده‌ها، دوستان، داوطلبان و جامعه در برنامه‌های اصلاحی، فراهم نمودن برنامه‌های درمانی، مشاوره و خدمات بهداشتی برای بزه‌دیدگان، استفاده از کارشناسان روانشناسی در تشخیص و تعیین میزان مسئولیت مرتکبان خشونت و تعیین میزان خطرات احتمالی آینده وی و تحولات شخصیت او برای بزه‌دیده و خانواده او و اتخاذ تدابیر حمایتی متناسب با این گزارشات، استفاده از رسانه‌های اجتماعی، جهت تغییر رفتارهای کلیشه‌ای جنسیت‌محور، رفع عدم توازن، نابرابری و تبعیض، در قدرت زنان و مردان در اجتماع، سیاست، اقتصاد و...، بکارگیری طیفی از مددکاران اجتماعی، روانشناسان بالینی، پرستاران، پزشکان عمومی و روان پزشکان و بهره‌گیری از مربیان حرفه‌ای، آموزشی و هنری در راستای بازپروری بزه‌دیدگان جنسی، شناسایی مناطق و کانون‌های آسیب‌زا و انجام مداخلات توانمندسازی و ترمیمی و باز پروری، فراهم نمودن خدمات و تأمین مالی اعم از شخصی یا دولتی برای بزه‌دیده و اجرا و تداوم برنامه‌های مشاوره و بازپروری و اصلاح مرتکبان با هدف پیشگیری از تکرار خشونت علیه زنان، کمک به استقلال مالی زنان از طریق اشتغال‌زایی با هدف پیشگیری از بزه‌دیدگی ناشی از فقر و نیاز مالی، حمایت مادی و معنوی از زنان و کودکان بی‌سرپرست (در این خصوص می‌توان به پیش‌گیری از بزه‌دیدگی زنان متاهلی که در تنگنای اقتصادی قرار دارند و به اجبار به روسپیگری در درون کشور یا در فراسوی مرزها تن در می‌دهند می‌توان اشاره نمود).

ایجاد سازوکاری برای بازدید از منازل افراد مستعد یا در معرض بزه‌دیدگی توسط یک واحد نظارتی رسمی متشکل از مددکاران اجتماعی با اختیارات ویژه جهت شناسایی، کشف و رفع موارد خشونت

خانگی، ایجاد یک مرکز رسمی ملی جهت تأمین امنیت زنان و هماهنگ‌سازی اقدامات دستگاه‌های ذیربط در حوزه زنان، تشکیل یک صندوق ملی جهت حمایت مالی از زنان، ارتقاء سلامت زنان و کودکان در ابعاد مختلف جسمی، روانی، اجتماعی و عاطفی، راه‌اندازی دفاتر ارشاد برای حمایت از زنان و کودکان در مجتمع‌های قضایی به منظور حمایت و ارشاد حقوقی آنها، ایجاد سایت‌های اینترنتی و برنامه‌های تلفنی ویژه برای ارائه مشاوره حقوقی به شهروندان از جمله زنان به منظور پیشگیری از بزه‌دیدگی اولیه و ثانویه، ایجاد کلینیک‌های مددکاری اجتماعی برای زنانی که مورد انواع خشونت واقع شده‌اند ولی به هر دلیلی از مراجعه به مراجع رسمی خودداری می‌نمایند، اجرای برخی برنامه‌ها و خدمات به بزه‌دیدگان با رویکردهای عدالت ترمیمی، ایجاد خدمات مشاوره مالی و حقوقی برای زنان زندانی و خانواده‌هایشان، اقداماتی با هدف گروه‌های خاص زنانه مانند پناهندگان، زنان بومی و کارگران زن خارجی در داخل کشور همچنین جمع‌آوری و اسکان زنان خیابانی می‌تواند در پیشگیری از بزه‌دیدگی ایشان، از طریق افزایش ضریب محافظت و خارج نمودن آنها از دسترس بزهکاران بالقوه و آماده جرم موثر باشد.

حضور پلیس در اجتماع اهداف مختلفی را دنبال می‌کند که از جمله آن اینکه می‌تواند به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه محافظت به شمار آید، همچنین استخدام و به کارگیری نیروی پلیس در تمامی نقاط شهر و علی‌الخصوص مناطقی که اخیراً شهرسازی انجام گرفته است، استفاده از نیروهای پلیس به عنوان واحدهای کوچک و پاسگاه در تمام خیابان‌ها و محلات شهر که به سیاست جزیره‌های کوچک معروف است، تخصیص و به کارگیری تجهیزات مدرن و متناسب و مخصوص به پلیس، آموزش‌های لازم و استاندارد مستمر و کافی و به روز، به نیروهای دستگاه‌های انتظامی و قضایی و زندان‌ها، برای برخورد مناسب و علمی با همه افراد جامعه به ویژه متهمان زن و زندانیان می‌تواند در پیشگیری از بروز خشونت علیه زنان موثر باشد.

۴-۳-۱. کمک به نظارت طبیعی

در این خصوص میتوان به موارد زیر اشاره نمود:

افزایش صله رحم و معاشرت خانوادگی مستمر می‌تواند موجب افزایش نظارت غیر مستقیم اعضای خانواده بر رفتار خویشاوندان نسبی و سببی گردیده و از شیوع انواع خشونت‌های روانی، جنسی و جسمی علیه زنان در خانواده‌ها جلوگیری نماید.

به منظور کاهش و پیشگیری از ایجاد خشونت‌های جنسی، جسمی و روانی در ادارات از طریق تدبیر افزایش نظارت، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: تعبیه صندوق‌هایی برای ارائه پیشنهادات و انتقادات و اعلام جرائم و رفتارهای خلاف هنجار به مدیران، استفاده از دوربین‌های مدار بسته در محل کار، به منظور نظارت بر عملکرد کارکنان، تنظیم طراحی محیط‌های کاری به نحوی که قابل نظارت و مشاهده توسط

سایر افراد و همکاران نسبت به یکدیگر باشد، اعمال نظارت غیر رسمی و عمومی توسط مردم و گروه‌های خاصی مانند نگهبانان پارکینگ‌ها و سرایداران و دوستان نزدیک که می‌تواند در محیط‌های کاری با افزایش خطر دستگیر شدن، موجب صرف نظر نمودن مجرم بالقوه از ارتکاب جرائم جنسی و روانی علیه زنان در محل‌های اشتغال و اماکن غیر خصوصی شوند.

به منظور تقویت نظارت طبیعی در اماکن وحاشیه شهرها، دولت‌ها باید از تأسیس و ساخت شهرک‌های بی‌تناسب و خارج از قواره در کنار شهرهای بزرگ اجتناب نمایند، همچنین پیشنهاد می‌گردد برای تعیین محدوده هر شهر، محدوده‌ای به نام کمربند سبز شامل مناطق کشاورزی یا جنگل کاری ترسیم شود، از ساخت راه‌ها و جاده‌های اضافه جلوگیری گردد. با توجه به اینکه افزایش معاشرت‌ها و کمک متقابل افراد ساکن در یک محله، می‌تواند در امر کاهش خشونت و بزهکاری و جلوگیری از بزه‌دیدگی موثر باشد، لذا سیاستی اتخاذ گردد که در شهرها مجدداً کلمه محله و محله محوری مفهوم و معنای واقعی خود را باز یابد و تلاش شود میان اهالی ارتباط بیشتر برقرار گردد، حذف و اختصاص برخی از کوچه‌ها، خیابان‌ها و محل عبور و تردد عابرین به منظور ملاقات بیشتر مردم با یکدیگر و افزایش نظارت غیر مستقیم (طبیعی) بر خیابان‌ها، همچنین تخصیص قسمت‌های مختلفی از شهر به اماکن تفریحی، ورزشی و کسب و کار به صورت متوازن، به منظور حضور متوازن شهروندان در ساعات مختلف شبانه روز و افزایش ضریب نظارت طبیعی بر وقوع جرائم خیابانی موثر خواهد بود.

۵-۳-۱. تقویت نظارت رسمی

در این خصوص می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

کنترل مرزها: افزایش نظارت رسمی و غیر رسمی بر مرزهای زمینی، هوایی و دریایی و کنترل آن از طریق نیروهای انسانی و تکنولوژی‌های نوین و ابزارهای مکانیکی و الکترونیکی می‌تواند امکان خطر کشف جرم و ناکامی مرتکبان را بالا برده و با کاهش منافع حاصل از جرم، ایشان را از قاچاق مهاجران و زنان و کودکان منصرف سازد.

همچنین اعمال نظارت و کنترل بر نحوه تأسیس شرکت‌ها و موسسات موهوم کاریابی، به منظور پیشگیری از تأسیس شرکت‌ها و موسساتی که با هدف قاچاق زنان و کودکان تأسیس شده‌اند، الزام به ثبت اجباری ولادت و ازدواج و نظارت بر آن، به منظور پیشگیری از فروش، قاچاق یا سرقت کودکانی که فاقد شناسنامه و مدارک هویتی هستند، افزایش ضریب ایمنی و کنترل بر اسناد هویتی به منظور افزایش تلاش و زحمت برای ارتکاب جرم قاچاق انسانی و افزایش خطر دستگیری و کاهش منافع حاصل از آن، از طریق جلوگیری از سوء استفاده از اسناد مسافرتی برای استفاده در خارج کردن زنان از کشور به صورت قاچاق، افزایش تعداد مراکز فوریت‌های پلیسی برای برخورد با جرائم خشونت علیه زنان، انجام گشت‌های پلیسی در خیابان‌ها و کوچه‌ها علی‌الخصوص، کوچه‌های دورافتاده و پایین شهر با هدف افزایش ضریب امنیت و

ارتقاء حس امنیت بیشتر به عابریین و ساکنین زنان ودختران، ایجاد طرح نگهبان محله، برای حضور مداوم اشخاصی که ناظر عبور و مرور و وقوع تخلفات و جرایم احتمالی باشند، حضور فعال پلیس در مسیر تردد زنان و دختران از جمله مدارس، خوابگاه‌ها، دانشگاه‌ها که محل سکونت دختران و محل عبور آنان است، افزایش طرح ارتقاء امنیت در مراکز خرید و فروشگاه‌ها، باشگاه‌ها، مراکز تفریحی علی‌الخصوص در سواحل دریا برای پیشگیری از وقوع بزه‌های چون اهانت، تجاوز، برده‌گیری جنسی، روسپی‌گری، قاچاق علیه زنان ودختران، نظارت بر اماکن توریستی از جمله مناطق ساحلی، هتل‌ها و اماکن تفریحی که می‌تواند بستر مناسبی برای فعالیت قاچاقچیان در به دام انداختن زنان مستعد بزه‌دیدگی به ویژه برای ارائه خدمات جنسی باشد، نظارت بر بنگاه‌های کاریابی داخلی و خارجی. (از آنجا که برخی از بنگاه‌های کاریابی می‌توانند بستر مناسبی برای فریب و اغفال جوانان به خصوص دختران جوان فراهم نموده و در پوشش‌های قانونی فعالیت کنند، لذا نظارت مستمر دولت یا سازمان‌های غیردولتی و اصناف بر آنان، می‌تواند با افزایش خطر دستگیری و کاهش منافع حاصل از جرم، از بروز بزه کاری از طریق آنها بکاهد.

نظارت رسمی بر اماکن درمانی و بیمارستان‌ها نیز، به منظور شناسایی زنان بزه‌دیده از خشونت که در اثر بهره‌برداری‌های خشونت‌آمیز جنسی یا جسمی، دچار بیماری‌های شدید و لطمات جسمانی و روانی شده‌اند به عنوان عاملی موثر در پیشگیری از بزه‌دیدگی ثانویه زنان ودختران بسیار موثر است. همچنین، نظارت بر کادر پزشکی و پرسنل مرتبط و متخصص آشنا با اهداء عضو، در پیشگیری از قاچاق اعضاء زنان و کودکان و شناسایی اهداءکنندگان غیرقانونی و قانونمندسازی دریافت عضو موثر است. همچنین نظارت بر مراکز مشاوره خانواده و دفاتر ثبت ازدواج و طلاق برای پیشگیری از ثبت وقایع ازدواج دختران زیر سن قانونی نقش بسزایی دارد.

نصب دوربین‌های مدار بسته در خیابان‌ها برای برقراری امنیت ونظارت بر تردد اشخاص، نصب روشنایی به میزان لازم در پارک‌ها و خیابان‌هایی که محل عبور عابران پیاده است نیز به منظور افزایش نظارت رسمی بر سطح شهر پیشنهاد می‌گردد.

در این خصوص اعلامیه رفع خشونت علیه زنان (قطعه‌نامه ۴۸/۱۰۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد (۲۰ دسامبر ۱۹۹۳)، در مواد (۴) تا (۹) خود دولت‌ها را به محکوم نمودن خشونت علیه زنان ملزم نموده همچنین دولت‌ها را مکلف می‌نماید تا زنان تحت خشونت و در صورت اقتضاء فرزندان آنها را، از کمک‌های ویژه مانند توانبخشی، کمک به نگهداری از کودکان و گذران زندگی، درمان، مشاوره و خدمات بهداشتی و اجتماعی، برنامه‌ها و همچنین ساختارهای حمایتی، برخوردار نمایند و باید دیگر اقدامات لازم را برای افزایش امنیت و توانبخشی جسمی و روانی آنها انجام دهند. باید منابع کافی برای فعالیت‌های مربوط به حذف خشونت علیه زنان را در بودجه ملی دولتی قرار دهند.

شورای اروپا به موجب مواد (۱۸) تا (۲۴) کنوانسیون منع خشونت علیه زنان مصوب ۲۰۱۱، در خصوص حمایت از زنان قربانی خشونت و پیشگیری ثانویه و ثالثیه از خشونت، اعضای شورای اروپا را جهت پیشگیری وضعی و محیطی از وقوع خشونت علیه زنان به بکارگیری تمهیداتی به شرح ذیل ملزم نموده است:

ارائه خدماتی از قبیل مشاوره حقوقی جهت ارائه شکایت فردی یا جمعی، روانشناسی، مساعدت مالی، مسکن، آموزش و کمک در یافتن شغل، خدمات بهداشتی و درمانی، منابع کافی از خدمات و آموزش افراد متخصص برای کمک به قربانیان و ارجاع آنان به خدمات مناسب، خدمات پشتیبانی تخصصی فوری، کوتاه مدت و بلند مدت برای زنان قربانی خشونت و فرزندانشان، تأسیس پناهگاه مناسب که به راحتی در دسترس و به تعداد کافی برای تامین محل اسکان امن و سریع قربانیان خشونت شامل زنان و فرزندانشان باشد، راه اندازی خطوط تلفن شبانه‌روزی ۲۴/۷ به صورت رایگان برای ارائه مشاوره به تماس گیرندگان درباره تمام اشکال خشونت علیه زنان. برقراری تدابیر یا هر اقدام لازم قانونی برای اطمینان از این موضوع که اعمال هرگونه ملاقات یا اعطای حضانت، حقوق و امنیت قربانی یا فرزندان او را به خطر نمی‌اندازد. فسخ ازدواج‌هایی که تحت اجبار انجام شده‌اند بدون هرگونه بار مالی و اداری بر دوش قربانی، اتخاذ تدابیر قانونی به منظور برآورد و ارزیابی خطر مرگ، جدی بودن وضعیت و خطر خشونت مجدد به منظور ارزیابی ریسک و در صورت لزوم ارائه همکاری و هماهنگی ایمنی و پشتیبانی، دادن اختیار به مقامات صالح برای انجام اقدامات فوری از جمله اخراج مرتکب خشونت خانگی از محل سکونت مشترک با قربانی یا شخصی که در معرض خطر قرار دارد، منع از ورود مرتکب به محل سکونت یا انجام تماس با قربانی یا شخص در معرض خشونت با حفظ و اولویت ایمنی قربانیان یا افراد در معرض خطر.

مرکز پیشگیری از وقوع جرم سازمان ملل نیز در ارائه راهبردهایی برای همکاری و معاضدت فنی در زمینه پیشگیری اولیه و ثانویه از وقوع جرم شهری را پیشنهاد نموده است تا دولت‌ها زمینه اقدام در سطوح مختلف زیر را در نظر می‌گیرند:

(یک) پیشگیری اولیه را از طریق موارد زیر اجرا نمایند: الف. ارتقاء روش‌های پیشگیری از موقعیت‌های جرم خیز مانند سخت نمودن هدف و کاهش موقعیت‌ها؛ ارتقاء رفاه و توسعه بهداشتی و پیشرفت و مبارزه با کلیه اشکال محرومیت اجتماعی، ارتقاء ارزشهای اجتماعی و رعایت حقوق بنیادین بشر؛ ارتقاء مسئولیت مدنی و روشهای میانجیگری اجتماعی؛ تسهیل و تطابق روشهای کاری پلیس و دادگاهها.

(دو) پیشگیری از ارتکاب مجدد جرم را از طریق موارد زیر اجرا نمایند: الف. تسهیل تطبیق روشهای مداخله پلیس، وکنش سریع، مداخله در اجتماع محلی و غیره؛ تسهیل تطبیق روشهای مداخله قضائی و

اجرای راه حل های جایگزین شامل: تنوع بخشیدن به روشهای درمان و تدابیر اتخاذ شده مطابق با ماهیت و جدی بودن موارد (طرح های انحرافی، میانجیگری، سیستم ویژه اطفال و غیره؛ تحقیق نظام مند در خصوص بازپروری مجرمان دخیل در جرائم شهری از طریق اجرای تدابیر غیر حبس؛ حمایت اجتماعی- تربیتی در چارچوب مجازات، در زندان و به عنوان آمادگی برای آزادی از زندان.

همچنین مرکز بین المللی پیشگیری از جرم سازمان ملل تدابیر عملی زیر را در حذف خشونت علیه زنان به طور خاص به کشورهای عضو سازمان پیشنهاد نموده است: تضمین کنند که زنی که هدف خشونت بوده است از هر گونه آزادی مجرم از حبس یا بازداشت در جائیکه امنیت قربانی با افشای این موضوع بر اهمیت حفظ حریم شخصی مجرم ارجح باشد، با خبر خواهد شد؛ شبکه پویایی از تأسیسات و خدمات برای اسکان موقت و فوری زنان و کودکانی که در خطر قرار گرفتن در معرض خشونت هستند و یا هدف خشونت بوده اند را ایجاد، تامین مالی و هماهنگ نمایند؛ خدماتی مانند خطوط تلفن اطلاعاتی رایگان، خدمات مداخله در مواقع بحران و مشاوره چند منظوره حرفه ای و گروه های حمایتی برای پشتیبانی از زنانی که مورد خشونت بوده اند و کودکان آنها ایجاد، تامین مالی و هماهنگی نمایند.

(https://www.unodc.org/documents/islamicrepublicofiran/publications/IRIRAN/6-Compendium_of_United_Nations_standards_and_norms_in_crime_prevention_and_criminal_justice.pdf)

در اسناد داخلی نیز به موجب ماده سه قانون پیشگیری از وقوع جرم مصوب ۱۳۹۴: یکی از وظایف شورای عالی پیشگیری از جرم را اتخاذ سیاست های مورد نیاز در جهت حمایت از بزه دیدگان و محکومان و خانواده آنان و اصلاح و جامعه پذیری محکومان و برخورداری آنان از زندگی شرافتمندانه عنوان نموده است. لذا با استفاده از ساختار و اختیارات این شورا می توان با بسیاری از رفتارهای خشونت آمیز علیه زنان مقابله نمود. همچنین به موجب ماده (۸۰) قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، به منظور پیشگیری از وقوع جرم و آسیب های اجتماعی، دولت به اجرای تدابیر وضعی و محیطی و اجتماعی به شرح زیر مکلف گردیده است: توسعه مراکز فوریت های اجتماعی مطابق قوانین در شهرهای بالای پنجاه هزار نفر تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه و در سایر شهرها به تناسب جمعیت و گسترش آسیب های اجتماعی، شناسایی نقاط آسیب خیز و بحران زای اجتماعی در بافت شهری و حاشیه شهرها و تمرکز بخشیدن به حمایت های اجتماعی، خدمات بهداشتی - درمانی، مددکاری، مشاوره اجتماعی و حقوقی و برنامه های اشتغال حمایت شده.

۴-۱. تکنیک مبتنی بر کاهش منافع ارتکاب جرم

این دسته از تکنیک ها نیز مبتنی بر نظریه انتخاب عقلانی و همچنین نظریه اقتصادی جرم

هستند^۱. پنج تکنیک در زیر مجموعه این دسته قرار می‌گیرند که شامل: ۱. نهران کردن آماج جرم ۲. از دسترس خارج کردن آماج جرم ۳. مشخص کردن اموال ۴. برهم زدن بازار غیر قانونی جرم ۵. از بین بردن سود می‌باشد.

در این دسته موارد زیر پیشنهاد می‌گردد: ایجاد پناهگاه‌هایی برای زنان بی‌خانمان برای خروج آنها از دسترس بزه کاران بالقوه. ایجاد اختیارات قانونی برای سامانه قضایی به منظور صدور قرارهای تأمینی و حفاظتی برای زنان، دختران، کودکان و شهود در معرض خطر خشونت بالقوه، امکان برپایی دادرسی الکترونیکی در رسیدگی به جرائم خشونت خانگی به منظور عدم مواجهه زنان قربانی خشونت با بزهکار.

شورای اروپا به موجب کنوانسیون حذف خشونت علیه زنان ۲۰۱۱، دول عضو را ملزم به رعایت موارد زیر به منظور از دسترس خارج نمودن آماج جرم (زنان، دختران تحت خشونت و شهود مآووقع)، نموده است: دادن اختیار به مقامات صالح برای انجام اقدامات فوری از جمله اخراج مرتکب خشونت خانگی از محل سکونت مشترک با قربانی یا شخصی که در معرض خطر قرار دارد، منع از ورود مرتکب به محل سکونت یا انجام تماس با قربانی یا شخص در معرض خشونت با حفظ و اولویت ایمنی قربانیان یا افراد در معرض خطر؛ که موارد یاد شده می‌تواند از طریق صدور قرارهای تأمینی - نظارتی انجام گردد. همچنین اعطاء وجهه عمومی به اشکال خشونت علیه زنان در برخی عناوین به نحوی که حتی با گذشت قربانی خشونت نیز رسیدگی کیفری موقوف نمی‌گردد، انجام اقدامات حفاظتی و حمایتی از جمله حفاظت از شاهد و خانواده ایشان در مقابل تهدید یا قربانی شدن مجدد، انجام تسهیلات برای دادرسی بدون نیاز به حضور قربانی و حمایت از حریم خصوصی و چهره قربانی از موارد الزام دول عضو در این زمینه به شمار می‌آید.

مرکز بین‌المللی پیشگیری از جرم سازمان ملل نیز تدابیر عملی زیر را در حذف خشونت علیه زنان به کشورهای عضو سازمان پیشنهاد نموده است: دول عضو قوانین کیفری خود را مورد بازنگری، ارزیابی و اصلاح قرار دهند تا تضمین حاصل شود که: اشخاصی که در موضوعات قضائی مربوط به جرائم خشونت‌آمیز به دادگاه آورده می‌شوند یا محکوم به چنین جرائمی میشوند می‌توان آنها را در تملک و استفاده از اسلحه و سایر سلاحهای قانونمند، در چارچوب نظامهای حقوقی خود، محدود کرد؛ می‌توان افراد را در چارچوب نظامهای حقوقی ملی خود از اذاء، ارعاب یا تهدید زنان بازداشت. دادگاهها، منوط به قانون اساسی کشور خود، اختیار صادر کردن احکام حفاظتی یا تحدیدکننده در موارد خشونت علیه زنان، از جمله اخراج شخص خاطی از منزل، منع کردن تماس با قربانی و سایر طرف‌های آسیب‌دیده، در

۱. نظریه فایده‌گرایی جرمی بنتام از این قبیل می‌باشد.

داخل و خارج منزل را دارند و می‌توانند در موارد نقض این احکام اقدام به مجازات وی نمایند؛ تدابیری می‌توان در مواقع لازم برای تضمین امنیت قربانیان و خانواده‌های آنان و حمایت از آنان از ارباب و انتقام جوئی اتخاذ کرد؛ تضمین کنند که روشهای پلیس، از جمله تصمیمات راجع به دستگیری، بازداشت و شرایط هر شکل از آزادی مجرم نیاز به امنیت قربانی و سایر اشخاص مرتبط در خانواده وی به لحاظ اجتماعی و غیر آن را در نظر می‌گیرند و اینکه کلیه این روشها نیز مانع از رفتارهای خشونت‌آمیز می‌گردد.

(<https://www.unodc.org/documents/islamicrepublicofiran/publications/IRIRAN/6CompendiumofUnited Nations standards and norms in crime prevention and criminal justice.pdf>)

۵-۱. تکنیک‌های مبتنی بر کاهش تحریک برای ارتکاب جرم

این تکنیک‌ها تلاش دارند با حذف یا کاهش اقدامات تحریک‌کننده، از برانگیختن و تحریک بزهکاران بالقوه جلوگیری و به این ترتیب وقوع جرائم آئی را منتفی کنند. در زیر مجموعه این دسته از تدابیر، تکنیک‌های زیر قرار دارند: ۱ کاهش ناکامی و فشار ۲. اجتناب از ستیزه ۳. کاهش تحریک هیجانی ۴. خنثی کردن فشار روانی ۵. نهی از تقلید

۱-۵-۱. کاهش ناکامی و فشار

در خصوص این تکنیک تدابیر زیر پیشنهاد میگردد: معرفی بزه کار و آزارگر جنسی زنان (بزهکار بالقوه) به روانپزشک و پزشک متخصص، جهت درمان خشونت‌های روانی، آموزش مهارت‌های زندگی از جمله مهارت کنترل خشم و نحوه رفتار با زنان، استفاده از درمان دارویی برای کنترل خشم، اقدامات درمانی مناسب از جمله عقیم‌سازی موقت یا دائم، همانند سترون‌سازی، اخته کردن یا لوبوتومی^۱ و غیره به منظور حذف موضع تحریک خشونت جنسی در موارد پیش رفته خشونت، تهیه شناسنامه سلامت و کنترل افرادی که به بیماری یا اختلال روانی مبتلا هستند و احتمال خشونت ایشان علیه زنان در اشکال مختلف می‌رود و سپردن آنها به افرادی که ولایت یا قیمومت ایشان را به عهده دارند، نگهداری بیماران روانی جنسی در اماکن ویژه، به منظور بهبود و درمان و اصلاح ایشان، شناسایی علل پرخاشگری مرد بزهکار و تلاش در جهت درمان علل روانی آن از طریق درمان‌های دارویی و غیر دارویی، می‌تواند نقش بسزایی در پیشگیری از خشونت علیه زنان در خانواده و اجتماع داشته باشد. همچنین استفاده از ظرفیت موعظه دینی (امر به معروف و نهی از منکر) می‌تواند کمک قابل توجهی به پیشگیری از خشونت علیه زنان، از طریق بیدار کردن حس شرمساری در بزهکار و آگاهی دادن به بزه‌دیده احتمالی و آماج جرم نماید، افزایش

۱. لوبوتومی به عمل جراحی گفته می‌شود که طی آن بعضی از قسمت‌های مغز که به آن لب گفته می‌شود برداشته می‌شود. به این عمل اصطلاح لب‌برداری یا لوبوتومی گفته می‌شود که در اثر آن توانایی جنسی انسان از بین می‌رود.

هشیاری افراد در معرض خطر به خصوص زنانی که در شرایط نامناسب اقتصادی و اجتماعی به سر می‌برند و نیز آموزش مسائل جنسی در خانواده به منظور درک صحیح کودکان و نوجوانان از روابط جنسی با هدف کاهش احتمال بزه‌دیدگی آنان، آموزش راهکارهای صحیح حل مسئله به کودکان و نوجوانان و به منظور کاهش فشارهای روانی بر افراد خانواده همچنین تصحیح باورهای ناصحیح در مورد خرده فرهنگ‌هایی که باورهایی مانند قتل‌های ناموسی را ترویج می‌دهند متعاقب اقدامات خلاف هنجار یک زن یا دختر در خانواده یا اجتماع، همچنین آموزش به مردان برای ایجاد حس تعهد، مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی به منظور جلوگیری از خشونت خانگی و خشونت اجتماعی نسبت به زنان، آموزش نحوه تشکیل خانواده منسجم از طریق انتخاب همسر مناسب و ایجاد شرایط ازدواج مناسب برای جوانان، آموزش شیوه‌های تربیتی صحیح برای والدین، تدوین و اجرای برنامه‌های اوقات فراغت و حمایت از خانواده‌ها خصوصاً خانواده‌های در معرض خطر، تشویق پسران و دختران به مشارکت در برنامه‌های جامع پیشگیری به شکل فعال، به عنوان هم‌پیمانان و شرکای برنامه جامع پیشگیری درگیر نمودن و مداخله مردان و پسران در فعالیت‌های مربوط به شناسایی حقوق زنان، ارتقاء آگاهی عمومی به منظور تغییر نگرش و کاهش تبعیضات جنسیت‌مدارانه از طریق برپایی کمپین‌های آموزش عمومی، ترجمه و انتشار کتاب به زبان‌های مختلف با هدف رفع خشونت علیه زنان، برپایی برنامه‌های آموزشی برای حساس کردن مربیان و معلمان در خصوص مسئله خشونت علیه زنان.

۲-۵-۱. اجتناب از ستیزه

برای جلوگیری از گسترش خشونت علیه زنان در محیط کار توصیه می‌شود: اختلافات مربوط به کار و کارگری به داوری صحیح و سریع و عادلانه واگذار شود تا افراد برای رفع اختلافات خود به خشونت متوسل نشوند، حذف بروکراسی ناصحیح و غیر عادلانه اداری، مبارزه با سوء استفاده از موقعیت و مقام اداری و بی‌اعتنائی کارمندان نسبت به ارباب رجوع و اجرای مقررات و عدم اجرای دستورات قضایی از ناحیه دوایر دولتی، ارتقاء سطح آگاهی و اطلاع و احساس مسئولیت مردم جامعه، پیش‌بینی آموزش‌های شغلی، رفتاری و تربیت اجتماعی برای کارمندان مرد، برای مواجهه با کارمندان زن در ادارات، قبل از استخدام و حین اشتغال.

۳-۵-۱. کاهش تحریک هیجانی

به منظور مهار تحریک هیجانی افراد که نهایتاً منجر به طیفی از خشونت جنسی، جسمی علیه زنان می‌گردد پیشنهاد می‌شود: از تبلیغ آزادانه زنان روسپی و هرزه نگاری در شبکه‌های اینترنتی و ماهواره‌ای به منظور کاهش تحریک بیماران و بزه‌کاران بالقوه جنسی به ارتکاب جرائم جنسی ممانعت شود، رعایت حجاب شرعی می‌تواند موجب جلوگیری از بزه‌دیدگی زنان در اجتماع شود، لزوم حفظ و رعایت حریم

اخلاقی بین زنان و مردان در روابط فردی و اجتماعی، آموزش و تربیت جنسی در مراحل مختلف رشد فردی و اجتماعی که موضوعات و مصادیق آموزش جنسی می‌تواند شامل: شناخت عملکرد دستگاه تناسلی و علائم بلوغ جنسی و بازتاب روانی آن در دو جنس مذکر و مؤنث، آموزش نحوه شکل‌گیری آمیزش جنسی متناسب با سن و میزان نیاز آموزش‌گیرنده، در دوران تحصیل در دبیرستان و دانشگاه، تسهیل و تشویق ازدواج در انواع مختلف برای افراد با شرایط متفاوت.

۴-۵-۱. نهی از تقلید

از آنجا که تجربه و مشاهده میزان خشونت در خانواده می‌تواند موجب تقلید آن در بزرگسالی توسط کودکان شود لذا جلوگیری از مشاهده این خشونت‌ها نقش بسزایی در آموزش و انتقال آن به کودکان دارد. همچنین موارد زیر پیشنهاد می‌گردد: به منظور جلوگیری از یادگیری در ضمن معاشرت و هم‌نشینی طولانی مدت با بزه‌کاران و تقلید شیوه‌های بزهکاری و خشونت و عدم نهادینه شدن هنجارهای خرده فرهنگ خشونت و جرم، نظارت بر آموزش و پرورش نوجوانان و جلوگیری از برقراری ارتباطات میان این افراد با بزه‌کاران و گروه همسالانی که بزه‌کار بوده یا انحرافات اخلاقی دارند ضرورت دارد. همچنین جلوگیری از معاشرت کودکان و نوجوانان با دوستان بزه‌کار و عضویت در گروه‌های نزاع، به منظور پیشگیری از یادگیری خشونت، خشونت خانگی و خشونت علیه زنان، از طریق آموختن در نوجوانی و تقلید و تکرار ناخودآگاه آن در بزرگسالی انجام پذیرد.

آموزش جوانان و نوجوانان در خصوص مضرات و پیامدهای اعمال خشونت علیه زنان و دختران در خانواده و اجتماع، به منظور پیشگیری از خشونت از طریق القاء حس شرم ناشی از ارتکاب خشونت علیه زنان و جلوگیری از توجیه عمل مجرمانه خویش، ترویج فرهنگ و آداب و رسوم ملی و قبیله‌ای صحیح و به دور از خشونت در میان جوانان به منظور ایجاد حس همبستگی و پیوستگی افراد با اجتماع و افزایش نظارت اجتماعی و حس مسئولیت‌پذیری، ارائه آموزش به خانواده‌ها برای ایفای نقش فعال در جلوگیری از یادگیری اجتماعی بزهکاری توسط فرزندانشان در معاشرت با گروه دوستان و محیط پیرامون فرد، لغو آموزش‌های ناخواسته که توسط رسانه‌های صوتی و تصویری ترویج می‌شوند. (از آنجا که دیدن مناظر و صحنه‌های حاوی جنایت و خشونت، توسط کودکان و جوانان می‌تواند منجر به یادگیری و تقلید این رفتار گردد، لذا به منظور پیشگیری، لازم است مسئولین کانال‌های مختلف تلویزیونی از پخش فیلم‌های ترویج‌کننده خشونت و محرک کاسته و یا پخش این برنامه‌ها را به ساعات پایانی شب منتقل نمایند).

درخصوص تدابیر این بخش، کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان (۱۸ دسامبر ۱۹۷۹):^۱ در

۱. ایران تاکنون به این کنوانسیون نپیوسته است.

ماده (۵) خود دولت‌های عضو را مکلف نموده است که کلیه اقدامات مناسب در زمینه‌های زیر را به عمل آورند: تعدیل الگوهای اجتماعی، فرهنگی و رفتاری مردان و زنان به منظور از میان برداشتن تعصبات و تمامی روش‌های سنتی و غیره که مبتنی بر تفکر پست‌انگاری یا برتری‌انگاری هر یک از دو جنس و یا تداوم نقش‌های کلیشه‌ای برای مردان و زنان استوار باشد، حصول اطمینان از اینکه آموزش پیرامون خانواده، شامل درک صحیح از نقش مادری به عنوان یک وظیفه اجتماعی و شناسایی مسئولیت مشترک زنان و مردان در پرورش و تربیت کودکان خود با عنایت به اینکه منافع کودکان در تمام موارد در اولویت قرار داشته باشد. همچنین کنوانسیون اروپایی منع خشونت علیه زنان و خشونت خانگی ۲۰۱۱ شورای اروپا در خصوص پیشگیری اجتماعی و وضعی از وقوع خشونت علیه زنان دولت‌های عضو شورای اروپا را به بکارگیری تمهیداتی به موجب مواد (۵) تا (۱۴) این کنوانسیون به شرح ذیل ملزم نموده است:

بکارگیری تمهیدات دولتی برای حذف و مقابله با خشونتی که از ناحیه دولت یا اعضا آن از جمله مقامات دولتی و نمایندگان موسسات و سایر بازیگرانی که از طرف دولت عمل می‌نمایند، بکارگیری تمهیدات دولتی برای اعمال مراقبت لازم، به منظور جلوگیری و مجازات و جبران خسارات ناشی از اعمال خشونت از ناحیه اعضاء سازمان‌های غیر دولتی، انجام اقدامات لازم قانونی و اجرای سیاستهای موثر جامع و هماهنگ در سراسر کشور به منظور پیشگیری و مبارزه با انواع خشونت از طریق به کارگیری ظرفیت‌های تمامی بازیگران عرصه اجتماعی، از جمله: دستگاه‌های زیربند دولتی، پارلمان، مقامات ملی، منطقه‌ای و محلی، نهادهای ملی حقوق بشر و سازمان‌های مردم‌نهاد، تخصیص منابع مالی مورد نیاز جهت اقدام نهادهای دولتی و سازمان‌های مردم‌نهاد، شناسایی، تشویق و پشتیبانی از سازمان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد فعال در زمینه مبارزه با خشونت علیه زنان و همکاری مؤثر با آنها، به کارگیری اقدامات لازم از ناحیه دولت به منظور بهبود تغییرات در الگوهای اجتماعی و فرهنگی رفتار زنان و مردان، با هدف از بین بردن تعصبات و آداب و رسومی که منجر به شناسایی نقش کلیشه‌ای زنان یا حقارت ایشان دارد، تلاش برای مشارکت دادن همه افراد جامعه به خصوص مردان و پسران در جلوگیری از انواع خشونت علیه زنان، ممنوع نمودن خشونت علیه زنان تحت هر عنوان از جمله فرهنگ، دین، عرف، سنت یا اصطلاحاً شرافت، آگاهی بخشی برای افزایش درک عمومی نسبت به پیامدهای انواع خشونت علیه زنان و کودکان در تمامی سطوح از جمله از طریق برگزاری کمپین‌ها، استفاده از جامعه مدنی، نهادهای ملی و دولتی، گنجاندن مطالب آموزشی در مورد مسائلی از جمله برابری میان زن و مرد، حذف نقش کلیشه‌ای جنسیتی، احترام متقابل، راهکارهای حل تعارض بدون خشونت در روابط فردی، انواع خشونت علیه زنان، به تناسب سن دانش‌آموزان در برنامه‌های درسی رسمی در تمامی مقاطع تحصیلی، دولت‌ها به منظور جلوگیری از رفتارهای خشونت‌آمیز در روابط بین فردی در خانواده.

مرکز پیشگیری از وقوع جرم سازمان ملل، نیز در راهبردهای خود برای اجرا و عمل منسجم پیشگیری

از وقوع جرم پیشنهاد می‌کند. برای آنکه طرح دولت‌ها برای پیشگیری از وقوع جرم جامع و موثر باشد باید:

۱. از ظرفیت عوامل زیر استفاده شود: مددکاران اجتماعی و آموزش و پرورش، متصدیان امور درمانی و مسکن، علاوه بر پلیس، دادگاهها، دادستانها و بخش‌های بررسی و سنجش و غیره؛ اجتماع: مسوولان منتخب، انجمن‌ها، داوطلبان، والدین، سازمانهای قربانیان و غیره؛ بخش اقتصادی، شرکت‌ها، بانکها، مراکز تجاری، حمل و نقل عمومی و غیره؛ رسانه‌ها.

۲. ارتباط عوامل زیر با طرح عمل پیشگیری از جرم را ملحوظ نمایند: ارتباطات در خانواده، بین نسل‌ها و گروههای اجتماعی و غیره؛ آموزش و پرورش، ارزشهای مذهبی، اخلاقی و مدنی، فرهنگ و غیره؛ اشتغال، آموزش، تدابیر مبارزه با بیکاری و فقر؛ مسکن و توسعه شهری، بهداشت، سوء مصرف مواد مخدر و الکل، دولت و امدادگری اجتماعی برای اعضای کم بضاعت جامعه، مبارزه با فرهنگ خشونت و ناسازگاری.

(<https://www.unodc.org/documents/islamicrepublicofiran/publications/IRIRAN/6CompendiumofUnited Nations standards and norms in crime prevention and criminal justice.pdf>)

در قوانین و مقررات داخلی نیز، قانون پیشگیری از وقوع جرم مصوب ۱۳۹۴، یکی از وظایف شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم را بررسی و تصویب برنامه‌های کلان برای گسترش فرهنگ، ایجاد زمینه‌های مشارکت مردم و نهادهای دولتی و غیردولتی در امر پیشگیری از وقوع جرم و حمایت از آنها دانسته است. همچنین قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، به موجب ماده (۸۰) خود، به منظور پیشگیری از وقوع جرم و آسیب‌های اجتماعی، دولت را مکلف به پیشگیری اولیه از بروز آسیب‌های اجتماعی از طریق اصلاح برنامه‌ها و متون درسی دوره آموزش عمومی و پیش‌بینی آموزش‌های اجتماعی و ارتقای مهارت‌های زندگی نموده همچنین دولت را مکلف به تهیه و تدوین پیوست‌های اجتماعی در طراحی کلیه برنامه‌های کلان توسعه‌ای، ملی و بومی با توجه به آثار محیطی آنها و به‌منظور کنترل آثار یادشده و پیشگیری از ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی با تصویب شورای اجتماعی کشور نموده همچنین دولت تکلیف به تهیه و اجرای کامل طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار طبق قوانین و مصوبات شورای اجتماعی تا پایان اجرای قانون برنامه توسط ریاست جمهوری (معاونت امور زنان) با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سایر نهادهای ذی‌ربط و تأیید برنامه مذکور در هیأت وزیران و تصویب در مجلس شورای اسلامی و نظارت بر اجرائی شدن آن دارد، همچنین بر بسط و توسعه نقش مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مشارکت‌های گروهی و تأمین مالی مبتنی بر رویکرد خیر اجتماعی و تلاش در جهت جلب مشارکت بیشتر ذی‌نفعان در تأمین منابع مورد نیاز تأکید دارد.

۶-۱. تکنیک‌های مبتنی بر حذف بهانه‌ها در ارتکاب جرم

در گفتمان توجیه‌زدایی، از القاء شرم استفاده می‌شود. به این معنا که بر قضاوت اخلاقی مرتکب بالقوه، بابت رفتاری که قصد انجام آن را دارد، تاثیر گذاشته و با اعمال برخی تکنیک‌ها، امکان توجیه رفتار جنایی و بهانه در موقعیت‌های مناسب برای ارتکاب جرم از او گرفته می‌شود. این بهانه‌ها در تکمیل فرآیند تصمیم‌گیری و گذار مرتکب از مرحله تصمیم به عمل نقش آفرینی می‌کنند. در این دسته نیز پنج تکنیک اصلی وجود دارد که شامل: ۱. وضع قواعد (ومقررات) ۲. راهنمایی قبلی ۳. تحریک وجدان ۴. کمک به هماهنگی ۵. کنترل مواد مخدر - الکل.

۱-۶-۱. وضع قواعد و مقررات

در این بخش تدابیر زیر پیشنهاد می‌گردد:

۱-۶-۱-۱. تبیین و تصریح عناوین مجرمانه بزه‌های جنسی: در راستای اقدامات حمایتی از زنان بزه‌دیده، لازم است عناوین مجرمانه قابل احصاء به خصوص موارد وادار نمودن زنان به روسپیگری، فحش‌ای اجباری، اشتغال در کارهای خلاف قانون، همچون باندهای قاچاق مواد مخدر یا سایر گروه‌های مجرمانه و تبلیغ آن در اشکال مختلف آن به رشته تقنین درآید. در این خصوص مفروض داشتن عدم رضایت بزه‌دیدگان قربانی انواع خشونت جنسی، می‌تواند راه‌گشای بسیاری در حل مشکلات حقوقی بعدی بشمار آید.

۱-۶-۱-۲. اتخاذ تدابیر قانونی، اداری، اجتماعی و آموزشی مناسب و لازم جهت حمایت از افراد دارای معلولیت در درون و بیرون از خانه در برابر تمامی اشکال استعمار، خشونت و آزار و اذیت مبتنی بر جنسیت، تصویب قوانین و ترویج آن به منظور آموزش افراد و خانواده‌ها، دانش‌آموزان، دانشجویان و کارمندان اداری و دولتی در زمینه رفع اشکال خشونت علیه زنان در سطح ملی، حذف کلیشه‌های تبعیض‌آمیز در قوانین اداری، جزایی و مدنی، استفاده از رسانه‌های جمعی سمعی، بصری و مکتوب در تبیین مصادیق خشونت علیه زنان و ترویج و توسعه حقوق زنان و منع از خشونت علیه آنان، همچنین جرم‌انگاری رفتار کسانی که تحت عناوین مجاز قانونی از قبیل ازدواج موقت، اخذ اقامت، فرزندخواندگی، تحصیل یا کار، موجبات خروج زنان، دختران و اطفال و افراد دارای معلولیت را از مرزهای کشور به منظور بهره‌کشی فراهم نمایند، ایجاد دادگاه‌های اختصاصی و دادسرای ویژه کیفری و خانواده و تصویب قوانین کیفری، اداری، مدنی و آیین دادرسی ویژه و افتراقی برای برخورد و مواجهه با عناوین خشونت علیه زنان و حمایت از ایشان، پیش‌بینی امکان شروع به تعقیب جرم، به صرف اعلام و گزارش یک کودک تحت خشونت، امکان شروع به تعقیب دادستان یا ضابطان با اعلام و گزارشات مردمی، دادن اختیارات موسع و ویژه به مددکار اجتماعی از جمله امکان انجام برخی تحقیقات محلی، امکان ورود به محل سکونت، تحصیل و محل کار و هر محل دیگر مربوط به بزه‌دیده از خشونت یا در معرض بزه‌دیدگی به همراه

ضابطین، به منظور جلوگیری از تکرار بزهکاری اطفال و نوجوانان. به منظور پیشگیری از ایراد صدمات و تکرار خشونت توسط عامل خشونت نسبت به فرد بزه‌دیده یا بستگان و اقوام وی، خریداری، استفاده و یا نگهداری سلاح به تشخیص دادگاه، توسط عامل خشونت ممنوع گردد، تعریف آستانه مشخصی از جرم خشونت علیه زنان قبل از ارتکاب؛ به منظور تفکیک بزه از تلقی رفتارهایی که می‌تواند اشتباه مدنی یا خلاف یا کژروی و امثال ذلک تلقی شود. توسعه زیرساخت‌های اداری، حقوقی، انسانی و اطلاعاتی در ادارات، با ترویج نگرش دوست دار زن، جهت بهبود جایگاه اجتماعی زنان شاغل در ادارات و هر محیط کاری برای زنان، تعیین مصادیق جدید خشونت‌های جسمی، جنسی و روانی علیه زنان و مبارزه جدی با آنان، استفاده از مجازات‌های جایگزین برای مرتکب خشونت، به جای برخی مجازات‌های سالب آزادی، از جمله: انجام برخی خدمات اجتماعی موقتی برای زنان مجنی علیه، مجازات‌های سالب حق و ممنوعیت از انجام برخی از مشاغل و مناصب، ضبط اموال و امثال آن، الزام مرتکب خشونت و بزه‌دیدگان به اجرای برنامه‌های آموزشی، مشاوره و برنامه‌های درمانی. برنامه‌های الزام آور مشاوره برای بزهکاران خشونت به صورت اجباری شامل اهداف اصلی زیر است: کمک به عاملان خشونت خانگی جهت پذیرش مسئولیت در قبال اشتباهات خود و القاء حس شرمساری و قبول تعهد به عدم ارتکاب مجدد خشونت، تفهیم و درک نامشروع بودن و جرم بودن خشونت خانگی به بزهکاران از طریق افزایش آگاهی آنان.

مرکز بین‌المللی پیشگیری از جرم سازمان ملل تدابیر عملی زیر را در حذف خشونت علیه زنان به طور خاص به کشورهای عضو سازمان پیشنهاد نموده است: (الف) به طور دوره‌ای به بازنگری، ارزیابی و اصلاح قوانین، آئین دادرسی و رویه‌های قضائی خود، به ویژه قوانین کیفری خود اقدام کنند تا ارزش و کارایی آنها را در حذف خشونت علیه زنان تضمین کنند و شرایطی را که خشونت علیه زنان را اجازه می‌دهد و یا به آن تمکین می‌کند حذف کنند؛ (ب) قوانین کیفری و مدنی خود را در چارچوب نظام‌های حقوقی ملی خود مورد بازنگری، ارزیابی و اصلاح قرار دهند تا تضمین حاصل شود که کلیه رفتارهای خشونت‌آمیز علیه زنان ممنوع می‌گردد و در غیر آن صورت، تدابیری در این زمینه بیندیشند؛ (ج) قوانین کیفری خود را مورد بازنگری، ارزیابی و اصلاح قرار دهند تا تضمین حاصل شود که اشخاصی که در موضوعات قضائی مربوط به جرائم خشونت‌آمیز به دادگاه آورده می‌شوند یا محکوم به چنین جرائمی میشوند می‌توان آنها را در تملک و استفاده از اسلحه و سایر سلاح‌های قانونمند، در چارچوب نظام‌های حقوقی خود، محدود کرد؛ می‌توان افراد را در چارچوب نظام‌های حقوقی ملی خود از ایداء، ارباب یا تهدید زنان بازداشت. همچنین دادگاهها، براساس قانون اساسی کشور خود، تدابیری در مواقع لازم برای تضمین امنیت قربانیان و خانواده‌های آنان و حمایت از آنان از ارباب و انتقام‌جویی اتخاذ نمایند؛ خطرات امنیتی در تصمیمات اتخاذ شده راجع به آراء غیر حبسی یا شبه حبسی، آزادی به قید کفالت، آزادی

موقت، عفو مشروط یا تعلیق مجازات در نظر گرفته می‌شوند.

(<https://www.unodc.org/documents/islamicrepublicofiran/publications/IRIRAN/6CompendiumofUnitedNationsstandardsandnormsincrimepreventionandcriminaljustice.pdf>)

همچنین اعلامیه رفع خشونت علیه زنان (قطعنامه ۴۸/۱۰۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد (۲۰ دسامبر ۱۹۹۳) در مواد (۴) تا (۹) خود دولت‌ها را به محکوم نمودن خشونت علیه زنان ملزم نموده و همچنین آنها را مکلف می‌نماید با استفاده از تمام شیوه‌های مناسب و بدون تأخیر یک سیاست حذف خشونت علیه زنان را تدوین و تا پایان دنبال نمایند. همچنین دولت‌ها را مکلف نموده تا همه کوشش‌های لازم را برای پیشگیری، انجام تحقیقات مربوطه و مجازات اعمال خشونت علیه زنان، بر اساس قانون کشور خود را انجام دهند. همچنین در قوانین ملی کشور ضمانت اجراهای رسمی کفوری، مدنی، کاری و اداری را برای مجازات و جبران اعمال خشونت علیه زنان تعبیه نمایند و برای زنانی که تحت اعمال خشونت قرار می‌گیرند، باید دسترسی به راهکارهای قضایی را فراهم نمایند تا صدماتی را که متحمل شده‌اند، به طور مؤثر و عادلانه جبران شود. همچنین به منظور گسترش حمایت از زنان در مقابله با هرگونه خشونت نسبت به تدوین برنامه‌های عملی ملی با همکاری‌های ممکن با سازمان‌های دولتی و غیردولتی اقدام نمایند. دولت‌ها مکلفند رویکردهای بازدارنده را به صورت جامع و گسترده توسعه دهند تا از طریق اقدامات حقوقی، سیاسی، اداری و فرهنگی که حمایت از زنان را در مقابل خشونت ترویج می‌کند، تضمین نمایند تا زنان قربانی، به هر علتی از جمله به علت عدم حساسیت قانون به ملاحظات جنسیتی و شیوه‌های اجرای آن، مجدداً قربانی خشونت نخواهند شد.

همچنین برنامه عمل پکن (چهارمین کنفرانس جهانی زن - پکن ۱۹۹۵)، در راستای پیشگیری اجتماعی (اولیه) و وضعی از بروز خشونت علیه زنان مبادرت به تعیین برنامه عملی و پیشنهاد به دول عضو سازمان ملل نموده‌اند که از جمله آن پیشنهادات می‌توان به: تقویت برنامه‌های پیشگیرانه‌ای که به ارتقاء سلامت زنان بیانجامد، اتخاذ تصمیمات منسجم برای جلوگیری و رفع خشونت علیه زنان، بررسی علل و پیامدهای خشونت علیه زنان و اثربخشی به اقدامات پیشگیرانه، منع خرید و فروش زنان و اعطاء کمک به قربانیان خشونت ناشی از روسپی‌گری و خرید و فروش زنان، رفع تمامی اشکال تبعیض علیه کودک دختر و رفع نگرش‌ها و رویه‌های منفی فرهنگی علیه دختران، حمایت از حقوق کودک دختر و افزایش آگاهی وی از نیازها و توانایی‌های بالقوه خود اشاره نمود.

شورای اروپا به موجب مواد (۱۸) تا (۲۴) کنوانسیون منع خشونت علیه زنان و خشونت خانگی ۲۰۱۱، در خصوص حمایت از قربانیان خشونت علیه زنان به شرح زیر به دول عضو تکلیف نموده است: اجرای تدابیر یا هر اقدام لازم قانونی برای اطمینان از این موضوع که اعمال هرگونه ملاقات یا اعطای حضانت، حقوق و امنیت قربانی یا فرزندان او را به خطر نمی‌اندازد، فسخ ازدواج‌هایی که تحت اجبار انجام شده‌اند بدون هرگونه بار مالی و اداری بر دوش قربانی، اقدامات قانونی و لازم به منظور جلوگیری از

فرایندهای اجباری حل اختلافات از جمله میانجیگری و سازش در رابطه با انواع خشونت علیه زنان، اتخاذ تدابیر قانونی به منظور برآورد و ارزیابی خطر مرگ، جدی بودن وضعیت و خطر خشونت مجدد به منظور ارزیابی ریسک و در صورت لزوم ارائه همکاری و هماهنگی ایمنی و پشتیبانی، اعطاء وجهه عمومی به اشکال خشونت علیه زنان در برخی عناوین به نحوی که حتی با گذشت قربانی خشونت نیز رسیدگی کیفری موقوف نمی‌گردد.

در میان اسناد داخلی نیز منشور حقوق شهروندی در ماده (۳) به شناسایی حق زنان برای برخورداری از سلامت، در ماده (۱۳) به حق بهره‌مندی از امنیت فردی، در ماده (۳۶) به حق بهره‌مندی از حریم خصوصی، در ماده (۵۱) به حق‌رهایی از ازدواج اجباری، در ماده (۵۴) به حقوق زنان و کودکان در رهایی از تمامی اشکال خشونت رفتاری و گفتاری، در ماده (۶۴) به حمایت از حقوق افراد حاضر در زندان‌ها و بازداشت، در ماده (۹۱) به حق بهره‌مندی از محیط‌های از آسیب‌های فردی و اجتماعی اشاره گردیده است که در این میان دولت در برقراری زمینه‌های اجرای این حقوق نقش اساسی و راهبردی دارد. همچنین قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی مصوب ۱۳۸۳، در ماده (۴)، به تأمین حداقل زندگی برای همه افراد و خانواده‌هایی که درآمد کافی ندارند و با اولویت افرادی که به دلایل جسمی و روانی قادر به کار نیستند، تحت پوشش قرار دادن خانواده‌های بی‌سرپرست و زنان خودسرپرست، فراهم‌سازی امکانات، آموزش بازتوانی و ایجاد مهارت‌های شغلی خانوارهای نیازمند و حمایت از مادران به خصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند جهت پیشگیری از بزه‌دیدگی آنها اشاره دارد.

همچنین قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰) نیز به موجب ماده (۸۰) خود به منظور از پیشگیری از وقوع جرم و آسیب‌های اجتماعی دولت رابه اجرای تدابیر وضعی و محیطی و اجتماعی به شرح زیر مکلف نموده است: دولت مکلف است طبق قوانین مربوطه و مصوبات شورای اجتماعی به منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی، نسبت به تهیه طرح جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی با اولویت اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی، کودکان کار و مفسد اخلاقی مشتمل بر محورهای ذیل اقدام کند به‌گونه‌ای که آسیب‌های اجتماعی در انتهای برنامه به بیست و پنج درصد (۲۵٪) میزان کنونی کاهش یابد: پیشگیری اولیه از بروز آسیب‌های اجتماعی از طریق: اصلاح برنامه‌ها و متون درسی دوره آموزش عمومی و پیش‌بینی آموزش‌های اجتماعی و ارتقای مهارت‌های زندگی، تهیه و تدوین پیوست‌های اجتماعی در طراحی کلیه برنامه‌های کلان توسعه‌ای، ملی و بومی با توجه به آثار محیطی آنها و به‌منظور کنترل آثار یادشده و پیشگیری از ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی با تصویب شورای اجتماعی کشور.

۲-۶-۱. کنترل مواد مخدر - الکل

در این خصوص موارد زیر پیشنهاد می‌گردد: ارائه آموزش‌های لازم از طریق تدوین مطالب مرتبط با

پیامدهای سوء مصرف مواد مخدر و الکل در ایام تحصیل به دانش‌آموزان، متناسب با سن آنها، مبارزه با انتشار آگهی‌های تبلیغاتی در مورد تشویق به مصرف مواد الکلی و مواد مخدر در فضای مجازی، الزام شهروان یا افرادی که در اماکن عمومی مرتکب خشونت می‌گردند، به ترک مواد مخدر و مشروبات الکلی در کنار توسل به سایر انواع پیشگیری‌های کیفری.

در این خصوص قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶) ارکان دولت را مکلف نموده است که: توسط ستاد مبارزه با مواد مخدر جهت کشف و شناسایی اموال منقول و غیرمنقول و سرمایه‌های قاچاقچیان و شبکه‌های تولید، توزیع و انتقال (ترانزیت) مواد مخدر، روان‌گردان‌ها و پیش‌سازهای مرتبط (به‌ویژه سرباندها و سرشبه‌ها) در داخل و خارج از کشور و ضبط این اموال با همکاری دستگاههای اجرائی ذی‌ربط اقدام نماید، از طریق وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان بهزیستی) با همکاری شهرداری‌ها نسبت به بهره‌برداری و تکمیل مراکز نگهداری، درمان و کاهش آسیب معتادان متجاهر و بی‌خانمان و راه‌اندازی مراکز جامع توانمندسازی و صیانت اجتماعی برای معتادان بهبودیافته در استانها با رعایت احکام ماده (۷۰) این قانون اقدام نماید. نیروی انتظامی موظف است پس از اخذ دستور قضائی نسبت به جمع‌آوری این معتادان و تحویل آنها به این مراکز اقدام نماید.

مرکز بین‌المللی پیشگیری از جرم سازمان ملل به کشورهای عضو سازمان پیشنهاد نموده است: - با توجه به مشاهده سوء مصرف الکل و دارو در اغلب موارد خشونت علیه زنان، دولت‌ها برنامه‌هایی به منظور هشدار دادن علیه الکل و جلوگیری از گسترش آن و سوءاستفاده از دارو طرح و تحت حمایت قرار دهند.

(<https://www.unodc.org/documents/islamicrepublicofiran/publications/IRIRAN/6CompendiumofUnitedNationsstandardsandnormsincrimepreventionandcriminaljustice.pdf>)

۷-۱. تکنیک‌های پیشگیری محیطی

تکنیک‌های پیشگیری محیطی سی‌ری جفری: این تدابیر مشتمل بر شش تکنیک تعیین قلمرو (قلمروگرایی)^۱، نظارت، کنترل دسترسی^۲، مراقبت و نگهداری، سخت کردن آماج جرم و فعالیت پشتیبانی می‌باشد که باتوجه به اینکه برخی از این تکنیکها با تکنیکهای مربوط به پیشگیری وضعی دارای تشابه هستند و در بالا به آن پرداخته شد، لذا در زیر به بیان پیشنهاداتی درخصوص برخی دیگر از این تدابیر اکتفا می‌شود:

تحقیقات نشان می‌دهند مناطقی که دارای ورودی‌ها و دسترسی‌های نامنظم و بی‌قاعده هستند، نسبت

1. Territoriality
2. Access Control

به مناطق با ورودی و دسترسی محدود، جرائم بیشتری را تجربه می‌کند (Brantingham, Beavon, 1994). کنترل دسترسی بر راهبردهای مدیریت و طراحی ورودی‌ها، فضای سبز، حصارکشی، خروجی‌ها و روشنایی محیطی بر اساس میزان رفت و آمد افراد و وسایل نقلیه و در عین حال بر دلسرد کردن فعالیت‌های مجرمانه تکیه دارد (کازنس، ۲۰۰۲). این اصل، شامل مدیریت طراحی است تا بدین وسیله ورود و خروج افراد به فضای خاصی را کنترل کند (پرنابی، ۲۰۰۷)؛ بنابراین در این روش به منظور پیشگیری از وقوع خشونت علیه زنان در اجتماع و خارج از منزل، تلاش می‌شود آماج بالقوه جرم به عنوان یکی از اضلاع مثلث جرم، از دسترس بزهکار بالقوه خارج شود. لذا با کنترل دسترسی‌ها از طریق طراحی محیطی و جلوگیری از مواجه شدن آن دو می‌توان از بروز برخی جرائم پیشگیری نمود. لذا پیشنهاد می‌گردد حتی المقدور در اماکن عمومی، وسایل نقلیه عمومی و یا محل‌هایی که ضرورت یا نیازی به مواجهه مستقیم زنان و مردان نیست با لحاظ حقوق شهروندی، از مواجهه و تماس مستقیم زنان با مردان ممانعت گردد. این تدبیر از طریق ایجاد موانع حقیقی از قبیل دیوارها، حصارها و موانع امنیتی برای جلوگیری از ورود و خروج آماج جرم، یا موانع نمادین و شماتیک از قبیل دیوارها یا نرده‌های کوتاه که در واقع قادر به جلوگیری از ورود و خروج یا عبور از یک مسیر یا مکان نیستند و تنها برای تعیین حدود فرضی و اخطار به کار می‌روند و یا استفاده از سیستم‌های امنیتی مانند درهای ضد سرقت و دیگر تجهیزات امنیتی استفاده نمود.

در خصوص تدبیر مراقبت و نگهداری نیز گفته می‌شود: یک پنجره شکسته و تعمیر نشده، خود نشانه‌ای از این است که هیچکس نگران نیست و بنابراین شکستن پنجره‌های بیشتر هیچ هزینه‌ای نخواهد داشت (نیلسون و کلینگ، ۱۳۸۲: ۱۸۱). منظور از این تدبیر این است که اشخاص در یک محل باید نسبت به امور بی تفاوت نبوده و با نظارت دائم، هرگونه ناهنجاری ولو موقتی را پیگیری و مرتفع نمایند تا مجرم بالقوه با ورود به مکان مستعد بزه، وجود این نظارت جمعی را مشاهده و با افزایش ترس از دستگیری، از ارتکاب جرم منصرف گردد. لذا پیشنهاد می‌گردد در معابر، ایجاد هرگونه ناهنجاری یا اخلال (به عنوان مثال قطع روشنایی خیابان، سد معبر، جیب‌بری و...) توسط عوامل انتظامی یا شهری حسب مورد رصد قرار گرفته و مرتفع گردد. این امر به طور غیر مستقیم به بزهکار بالقوه القاء میکند که شهر دارای شهربان است که نسبت به کوچکترین ناهنجاری واکنش سریع و درخور نشان خواهد داد.

سخت کردن آماج جرم نیز برای فرض استوار است که می‌توان از طریق کاهش آسیب‌پذیری آماج جرم (به عنوان مثال زنان مستعد خشونت در جامعه)، از وقوع جرم جلوگیری کرد. در واقع تدبیر یاد شده نوعی مقاومت درونی را در آماج بالقوه تقویت می‌کند که در موضوع پیشگیری از وقوع خشونت علیه زنان میتوان به استفاده از حجاب توسط زنان در زمان حضور در جامعه به منظور پیشگیری از خشونت جنسی، به عنوان یک سطح از مقاومت اشاره نمود. همچنین به منظور ایجاد مقاومت و پیشگیری از ارتکاب جرائم

جنسی زنان از جمله روسپیکری با هدف کسب درآمد، تقویت بنیان اقتصادی زنان از طریق اشتغال واقعی و برقراری پوشش‌های واقعی بیمه‌ای و مالی در کنار جمع‌آوری اماکن فساد در محلات، نقش به‌سزایی در پیشگیری از خشونت علیه زنان علی‌الخصوص زنان سرپرست خانوار ایفا می‌نماید.

فعالیت پشتیبانی نیز در تدابیر پیشگیرانه محیطی، شامل استفاده از طراحی به منظور تشویق ساکنین در یک محل با هدف تشویق و تحریم به استفاده و حضور بیشتر در فضای اجتماعی است. این جزء از نظریه CPTED در کنار دیگر اجزاء سبب می‌شوند تا چشمان ناظر در مکان افزایش یابند و این امر، به طور غیر مستقیم و از طریق ناامن نمودن محیط برای مجرم بالقوه، و القاء امکان دستگیری یا شناسایی شدن توسط ناظرین، مانع از ارتکاب جرم در یک مکان یا محل یا منطقه می‌شود. برگزاری مراسم و جشنهای ملی و مذهبی به طور منظم و مکرر، مثال خوبی برای این مورد است. در این تدبیر، هدف، کشاندن مردم به محیط و تجمع در آن و متعاقباً ناامن شدن اماکن خلوت برای ارتکاب بزه توسط بزهکار بالقوه است. انجام فعالیت‌های پشتیبانی از قبیل ایجاد و توسعه انجمن‌ها و فعالیت‌های جوانان در هر محله، ایجاد اماکن مخصوص بانوان، خانه جوانان، به منظور مشارکت جوانان در تبیین و توسعه انجمن‌ها و فعالیت‌ها و تفریحات منطقی و سالم نمونه‌ای دیگر از این راهکار است.

قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰)، در خصوص پیشگیری محیطی از وقوع بزه ارکان دولت را مکلف به بسط و توسعه نقش مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مشارکت‌های گروهی و تأمین مالی مبتنی بر رویکرد خیر اجتماعی و تلاش در جهت جلب مشارکت بیشتر ذی‌نفعان در تأمین منابع مورد نیاز، شناسایی نقاط آسیب‌خیز و بحران‌زای اجتماعی در بافت شهری و حاشیه شهرها و تمرکز بخشیدن حمایت‌های اجتماعی، خدمات بهداشتی - درمانی، مددکاری، مشاوره اجتماعی و حقوقی و برنامه‌های اشتغال حمایت‌شده، با اعمال راهبرد همکاری بین‌بخشی و سامانه مدیریت آسیب‌های اجتماعی در مناطق یادشده، بهبود کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی و ترویج مهاجرت معکوس از طریق آمایش سرزمینی، توزیع مناسب جمعیت و منابع و جلوگیری از بروز و تشدید آسیب‌های اجتماعی در این مناطق با ایجاد شغل و سکونتگاهی مناسب در روستاها، برنامه‌ریزی برای مدیریت و توزیع متناسب فعالیت، جمعیت و مهاجرت در کشور و ممانعت از توسعه حاشیه‌نشینی با رویکرد تقویت مبادی مهاجرت، به گونه‌ای که سالانه ده درصد (۱۰٪) نسبت به ساماندهی مناطق و کاهش جمعیت حاشیه‌نشینی اقدام شود.

مرکز پیشگیری از وقوع جرم سازمان ملل نیز در زمینه پیشگیری اولیه و ثانویه از وقوع جرم شهری را پیشنهاد نموده که: دولتها ارتباط عوامل زیر با طرح عمل پیشگیری از جرم را ملحوظ نمایند: ارتباطات در خانواده، بین نسل‌ها و گروه‌های اجتماعی و غیره؛ آموزش و پرورش، ارزشهای مذهبی، اخلاقی و مدنی،

فرهنگ و غیره؛ اشتغال، آموزش، تدابیر مبارزه با بیکاری و فقر؛ مسکن و توسعه شهری، بهداشت، سوء مصرف مواد مخدر و الکل، دولت و امدادگری اجتماعی برای اعضای کم بضاعت جامعه، مبارزه با فرهنگ خشونت و ناسازگاری.

(<https://www.unodc.org/documents/islamicrepublicofiran/publications/IRIRAN/6CompendiumofUnitedNationsstandardsandnormsincrimepreventionandcriminaljustice.pdf>)

نتیجه گیری

آرمان برنامه‌های پیشگیری از جرم، حذف یا کاهش احتمال وقوع جرم در آینده است که این مهم از طریق دستیابی به مجموعه تدابیر کیفری و غیر کیفری قابل تصور است. در پیشگیری کیفری (قهرآمیز، واکنشی) از مجموعه کیفرهای قانونی، بعد از وقوع بزه استفاده می‌گردد و هدف آن پیشگیری از تکرار جرم توسط بزه کار است. نوع دیگر آن غیر کیفری (غیر قهرآمیز، کنشی) است، و متضمن بکارگیری تدابیری است که قبل از ارتکاب بزه توسط بزه‌کار و با هدف پیش‌گیری از وقوع جرم و بزه‌دیدگی انجام می‌گردد، یا بعد از وقوع بزه، به منظور حمایت و پیشگیری از بزه‌دیدگی ثانویه معمول می‌گردد. راهکارهای غیر کیفری برای پیشگیری از بزه، خود در سه دسته اصلی شامل پیشگیری اجتماعی، پیشگیری وضعی و پیشگیری محیطی تقسیم می‌گردند که سیاستگذار جنایی می‌تواند با بهره‌گیری از ترکیبی از تدابیر هر دسته، گام بلندی در رفع خشونت علیه زنان و حمایت از زنان بزه‌دیده یا در معرض آسیب از طریق اقداماتی نظیر سخت‌تر کردن هدف، کنترل دسترسی و نظارت و همچنین کاهش منافع حاصل از جرم، (به وسیله از دسترس خارج نمودن آماج جرم و از بین بردن انگیزه‌ها) بردارد. در این مقاله به تبیین اجمالی مقررات اسناد وارده داخلی و بین‌المللی در خصوص پیشگیری از وقوع جرم به طور اعم و پیشگیری از وقوع خشونت علیه زنان به طور اخص پرداخته شده و در ادامه با عنایت به تقسیم‌بندی و تدابیر اتخاذی دکترین حقوقی به نام‌های سی‌ری جفری و کلارک نسبت به استخراج دسته‌بندی و پیشنهاد برخی از این اقدامات عملی و قابل اجرا در چارچوب طبقه‌بندی‌های مزبور اقدام گردیده است. با ملاحظه اسناد داخلی و بین‌المللی ارائه شده در مقاله پر واضح است که نظام‌های حقوقی بین‌المللی و به تبع آن نظام حقوقی ایران به موضوع پیشگیری از وقوع بزه دارای عنایت ویژه هستند و با حساسیت این موضوع را پیگیری می‌نمایند اگرچه در حقوق داخلی این مهم در قوانین مختلف و پراکنده از جمله: منشور حقوق شهروندی، قانون پیشگیری از وقوع جرم، برنامه ششم توسعه و قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی بیان گردیده‌اند. همچنین فرضیه تحقیق نیز قابل اثبات است چرا که مقررات موجود که منبث از شرع انور و علوم روز است اگرچه هنوز کافی به مقصود نیست و با ایده آل فاصله دارد، لیکن پویا و دناما در حال توسعه و ترقی در زمینه‌های پیشگیری اجتماعی، وضعی و محیطی، توسعه مفهوم رفاه و... میباشد. نگارندگان در این مقاله پیشنهاد‌های خود را در قالب تدابیر و تکنیک‌هایی ارائه نموده‌اند که از آن

میان، توسعه آموزش و آگاهی عمومی از طریق توسل به رسانه‌ها، با هدف آموزش و آگاه‌سازی عمومی در مراجع علمی متناسب با سن آموزش گیرنده و نیاز او، برقراری نظام نظارت طبیعی و رسمی در اماکن عمومی و محیط‌های شهری، توسعه نظارت پلیس در اماکن و صدور قرارهای تأمینی و ترمیمی برای بزه‌دیده خشونت، برقراری خطوط موسوم به ۲۴/۷ برای دسترسی به اورژانس اجتماعی اشاره نمود.

فهرست منابع

- افراسیابی، علی، ۱۳۸۹ش، پارادایم‌های حاکم بر پیشگیری وضعی از جرم، مجله مطالعات پیشگیری از جرم، ش ۱۷، پیکا، ژرژ، ۱۳۷۶ش، پیشگیری از جرائم شهرنشینی، ترجمه عزیز طوسی، ماهنامه دادرسی سازمان قضایی نیروهای مسلح، ش ۲.
- جعفریان، محمدحسن، مدیر، لیلا، چوپانی رستمی، محسن، ۱۳۸۷ش، تبیین جایگاه پیشگیری وضعی در کاهش ارتکاب جرم، مجله پلیس زن، ش ۵.
- رزنام، دنیس پ، ۱۳۸۰ش، پیشگیری از جرم، ترجمه حمیدرضا حبیبی، تهران، انتشارات معاونت آموزش ناجا.
- _____، ۱۳۸۱ش، پیشگیری از جرم، ترجمه مصطفی شوشتری، تهران، مرکز فناوری آموزشی ناجا.
- فلاح، محمد صادق، ۱۳۸۵ش، مفهوم حس مکان و عوامل شکل‌دهنده آن، نشریه هنرهای زیبای دانشگاه تهران، ش ۲۶.
- قماش، سعید، ۱۳۹۰ش، کرامت انسانی، راهبرد نوین سیاست جنایی، نشریه آموزه‌های حقوق کیفری، ش ۱.
- کلدی، علیرضا، ۱۳۸۱ش، انحراف جرم و پیشگیری، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۲، ش ۳.
- محمد نسل، غلامرضا، اشراقی، مهرداد، ۱۳۸۸ش، نقش موقعیت در بزهکاری، فصلنامه علمی پژوهشی انتظام اجتماعی، سال اول، ش ۳.
- محمد نسل، غلامرضا، ۱۴۰۰ش، کلیات پیشگیری از جرم، تهران، نشر میزان، چ ۳.
- معین، محمد، ۱۳۸۱ش، فرهنگ معین، تهران، انتشارات کتاب راه نو، چ ۱.
- میرخلیلی، محمود، ۱۳۸۸ش، پیشگیری وضعی از بزهکاری با نگاهی به سیاست جنایی اسلام، تهران، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چ ۱.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، هاشم بیگی، حمید، ۱۳۷۷ش، دانشنامه جرم‌شناسی، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، چ ۱.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، ۱۳۸۴ش، تقریرات جامعه‌شناسی جنایی، دانشگاه تربیت مدرس.
- _____، ۱۳۸۳ش، مباحثی در علوم جنایی، تقریرات درس جامعه‌شناسی، مقطع دکتری و کارشناسی ارشد، مجموعه دو جلدی، به کوشش شهرام ابراهیمی.
- Bennett, T. (1986). *Situational Crime Prevention from the Offenders' Perspective*. Heal and Laycock.
- Bennett, T. (1986). *Situational Crime Prevention From The Offender Perspective*. In Heal & Laycoke.
- Brown, B. B., & Bentley, D. L. (1993). "Residential burglars judge risk: the role of territoriality." *Journal of Environmental Psychology*, 13(1).
- Clark, R. V., & Eck, J. (2005). *Crime analyses for problem solvers in 60 small steps*. U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services.
- Clark, R. V. (Ed.). (1997). *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies* (2nd ed.). Albany, NY: Harrow & Heston.
- Crowe, T. D. (2000). *Crime Prevention through Environmental Design*. Stoneham, MA: Butterworth-Heinemann.

- Crowe, T. (2000). *Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts*. Butterworth-Heinemann.
- Eklblom, P. (2000). *Future Crime Prevention - A Mindset Kit for the Seriously Foresighted. Policing and Reducing Crime*, Unit: Home Office, London, U.K. Retrieved from: www.crimereduction.gov.uk
- Felson, M., & Clark, R. V. (1998). *Opportunity Makes the Thief*. Police Research Series, Paper 98. Policing and Reducing Crime, Unit: Home Office, London U.K. Retrieved from: www.crimereduction.gov.uk
- Ferri, E. (2009). *Criminal Sociology*. Biblio Bazaar.
- Geason, S., & Wilson, P. R. (1989). *Designing Out Crime: Crime Prevention Through Environmental Design*. Australian Institute of Criminology, Canberra.
- Grohe, B. R. (2006). *Perceptions of Crime, Fear of Crime and Defensible Space in Fort Worth Neighborhoods* (Doctoral dissertation). University of Texas At Arlington.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1993). *Commentary: Testing the General Theory of Crime*. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30(1).
- Jacobs, J. (1961). *The Life and Death of Great American Cities*. New York, NY: Random House.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. Cambridge University Press.
- Schneider, R. H., & Kitchen, T. (2007). *Crime Prevention and the Built Environment*. New York, NY: Routledge.
- Kinya, M. (2014). *Criminology Foundations*. University of Tehran Press.
- Lenski, G. (1954). *Status Crystallization: A Non-vertical Dimension of Social Status*. *American Sociological Review*, 19.
- Sotoudeh, H. (2010). *Social Pathology (Sociology of Deviations)*. Avaye Noor Publication, Tehran.
- Beavon, D. V., Brantingham, P. L., & Brantingham, P. J. (1994). "The influence of street networks on the patterning of property offenses." In R. V. Clarke (Ed.), *Crime Prevention Studies* (Vol. 2). Criminal Justice Press.
- Wilson, J. Q., & Kelling, G. (1982). *Broken Windows*. *Atlantic Monthly*.
- Wortley, R. (2001). *A Classification of Techniques for Controlling Situational Precipitators of Crime*. *Security Journal*, 14(4).

Persian Sources

- Afrasiabi, A. (2010). *Paradigms Governing Situational Crime Prevention*. *Journal of Crime Prevention Studies*, (17).
- Fallahat, M. S. (2006). *The Concept of Sense of Place and Its Shaping Factors*. *Journal of Fine Arts*, University of Tehran, (26).
- Ghamashi, S. (2011). *Human Dignity: A New Strategy in Criminal Policy*. *Journal of Criminal Law Principles*, (1).
- Jafarian, M. H., Modber, L., & Chupani Rostami, M. (2008). *Explaining the Role of Situational Prevention in Crime Reduction*. *Women Police Journal*, (5).
- Kaladi, A. (2002). *Deviance and Prevention*. *Social Welfare Quarterly*, 2(3).
- Mirkhalili, M. (2009). *Situational Prevention of Crime with a Focus on Islamic Criminal Policy*.

- Tehran: Institute for Cultural and Islamic Thought Publication, 1.
- Moein, M. (2002). Moein Dictionary. Tehran: Rah No Publishing, 1.
- Mohammadnasl, G. (2021). General Principles of Crime Prevention. Tehran: Mizan Publishing, 3.
- Mohammadnasl, G., & Eshraghi, M. (2009). The Role of Situational Factors in Crime. Journal of Social Order Research, 1(3).
- Najafi Abrandabadi, A. H. (2004). Topics in Criminal Sciences. (S. Ebrahimi, Ed.) (Doctorate and Master's Degree, 2-volume set).
- Najafi Abrandabadi, A. H. (2005). Comprehensive Lectures on Criminal Sociology. Tehran: Tarbiat Modares University.
- Najafi Abrandabadi, A. H., & Hashem Beigi, H. (1998). Encyclopedia of Criminology. Tehran: Shahid Beheshti University Publication, 1.
- Piquet, G. (1997). Crime Prevention in Urban Areas. (A. Tousi, Trans.). Monthly Judicial Magazine of the Armed Force, (2).
- Rosenbaum, D. P. (2001). Crime Prevention. (H. R. Habibi, Trans.). Tehran: Law Enforcement Training Deputy Publication.
- Rosenbaum, D. P. (2002). Crime Prevention. (M. Shushtari, Trans.). Tehran: NAJA Educational Technology Center.